

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки та екології моря

Кафедра фінансів

«ДОПУЩЕНА ДО ЗАХИСТУ»

завідувач кафедри

професор, д.е.н.

(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б. завкафедрою)

Рогов Г.К.

«18» червня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «ОЦІНКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА
ПІДПРИЄМСТВА»

Виконала: студентка групи 4441

Подима А.Ю.

(підпис)

Керівник роботи:

Професор, д.е.н.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Рогов Г.К.

(підпис)

Миколаїв - 2025 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА
МАКАРОВА**

Факультет економіки та екології моря

Кафедра

фінансів

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

доц., к.е.н. Пащенко О.В.

«12»02.2025 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

на здобуття ступеня вищої освіти

«бакалавр»

Студенту Подима Ангеліна Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Оцінка та прогнозування банкрутства підприємства»

Керівник роботи Рогов Георгій Костянтинович, проф., д.е.н.

(науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора № 285 уч. від «24» березня 2025 року

2. Термін подання роботи 6 червня 2025 р.

3. Вихідні дані по роботі:

Фінансова звітність ПрАТ «Первомайський

молочноконсервний комбінат» за 2022-2024 роки

Нормативно-законодавча база

4. Перелік питань, що належать до розробки: розкрити сутність поняття «банкрутства» та його основні різновиди»; надати їх класифікацію та прогнозування формування; визначити методiku аналізу оборотних активів підприємства; проаналізувати структури і динаміки статей балансу підприємства ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» та оцінку його ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості в 2022-2024 рр.; розробити пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»; сформулювати основи системи

5. запобігання банкрутства підприємства.

6. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Структура активів підприємства ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр. 2. Структура оборотних коштів ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр. за рівнем їх ліквідності. 3. Джерела формування оборотних активів ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022- 2024 рр. 4. Оцінка фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр. 5. Відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат». 6. Показники оборотності оборотних активів ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр.

7. Показники ефективності використання оборотних активів ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр. 8. Пропозиції щодо підвищення ефективності використання боротних активів ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» в 2022-2024 рр.

6. Дата видачі завдання 12.02.2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назви етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	05.02-21.02.25	Виконано
2	Складання змісту та узгодження з керівником	12.02.-21.02.25	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	12.02.-21.02.25	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	24.02.-10.03.25	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	10.03.-28.03.25	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	01.04.-30.04.25	Виконано
7	Розробка проектного розділу	07.04.-23.05.25	Виконано
8	Розробка вступу, висновків, списку джерел	26.05.-04.06.25	Виконано
9	Розробка презентації та доповіді	05.06.-10.06.25	Виконано

Студент

Подима А.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Рогов Г.К.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

В кваліфікаційній роботі розкрито теоретичні основи оцінки та прогнозування банкрутства підприємства. Здійснений комплексний аналіз фінансового стану ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» за 2022-2024 рр. На основі отриманих результатів запропоновано рекомендації щодо впровадження системи прогнозування та мінімізації ризиків банкрутства підприємства.

Ключові слова: банкрутство, показники ліквідності, показники платоспроможності, показники фінансової стійкості, санація, показники прибутковості.

ANNOTATION

The qualification work reveals the theoretical foundations for assessing and predicting the bankruptcy of an enterprise. A comprehensive analysis of the financial condition of PJSC "Pervomaisky Milk Canning Plant" for 2022-2024 is carried out. Based on the obtained results, recommendations were proposed for the implementation of a system for forecasting and minimizing the risks of enterprise bankruptcy.

Keywords: bankruptcy, liquidity indicators, solvency indicators, financial stability indicators, financial rehabilitation, profitability indicator.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА.....	7
1.1. Поняття банкрутства та його основні різновиди	7
1.2. Методи оцінки ймовірності та прогнозування банкрутства підприємства.....	11
1.3 Нормативно-правова база аналізу потенційного банкрутства підприємств в Україні.....	16
Розділ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНОГО БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»).....	21
2.1 Загальна характеристика підприємства та особливості його діяльності	21
2.2. Аналіз структури і динаміки статей балансу підприємства та його доходності.	26
2.3. Оцінка ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК»	30
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	38
3.1 Обґрунтування вибору методів оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	38
3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»	44
3.3 Формування основ системи запобігання банкрутству підприємства..	53
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне формування інституційного середовища української економіки базується на глобальній концепції сталого розвитку, враховує національну систему стратегічного планування та Стратегію економічної безпеки України. Забезпечення стійкості бізнесу потребує постійного моніторингу та оцінки індикаторів ефективності, ризиків і динаміки зростання, а також відповідності бізнес-моделі принципам сталого розвитку. В умовах підвищених макро- та мікроекономічних ризиків зростає напруження у соціально-економічній сфері, зокрема через ліквідацію підприємств, що вимагає модернізації інституту банкрутства та впровадження комплексних аналітичних інструментів для діагностики й контролю фінансово-господарської діяльності організацій, які мають суспільне значення.

Питанням вивчення діагностики фінансової неспроможності підприємств присвячено значну кількість наукових праць та публікацій. Різноманітним аспектам платоспроможності, фінансової неспроможності присвячені праці Е. Альтмана, Є.М. Андрощука, Г.Д. Антонова, У. Бівера, І.О. Бланка, Ю. Брігхема, Л. Гапенські, С. Діва, Н.В. Завальнюка, О.П. Іванової, В.Б. Крикуна, Б. Колласса, І. Й. Плікуса Д.В. Соболева, О.О. Терещенка та багатьох інших.

Тим не менше, і сьогодні, проблема діагностики фінансової неспроможності підприємств відноситься до числа актуальних і недостатньо розроблених у фінансовій науці. Практична затребуваність і недостатня аргументація існуючого механізму діагностики банкрутства обумовлює необхідність подальших досліджень.

Мета та завдання. Метою кваліфікаційної роботи є розробка практичних рекомендацій щодо запобігання банкрутству підприємства.

Реалізація зазначеної мети обумовила необхідність постановки та вирішення наступних завдань:

- систематизувати теоретичні положення щодо сутності та основних видів банкрутства;

- проаналізувати методи оцінки ймовірності та прогнозування банкрутства підприємства;
- розглянути нормативно-правову базу аналізу потенційного банкрутства підприємств в Україні
- провести фінансову діагностику ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»;
- оцінити ймовірність банкрутства підприємства;
- розробити систему прогнозування та запобігання банкрутства ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат».

Об'єктом дослідження є процеси формування фінансових результатів підприємства.

Предмет дослідження – концепції, методи та методики діагностики ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат».

Теоретичну та методологічну основу дослідження складають методичні та теоретичні розробки вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі діагностики банкрутства та методичних основ санації підприємств. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, офіційні інформаційні матеріали Державної служби статистики України, огляди інформаційно-аналітичних матеріалів, експертні висновки та дані фінансової звітності ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»

Вирішення завдань, поставлених у роботі, зумовило застосування методів логічного, історичного аналізу; експертних оцінок; наукової абстракції, індукції, дедукції; наукового пізнання економічних явищ; угруповання та порівняння; синтезу; графічного методу; фінансового аналізу; проектного методу; інформаційно-комунікаційних методів.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів фінансовими службами підприємств у процесі розробки корпоративної системи діагностики та зменшення ризиків банкрутства.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 69 сторінках комп'ютерного тексту і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 48 найменувань і 2 додатків. Робота містить 5 рисунків і 15 таблиць.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА

1.1. Поняття банкрутства та його основні різновиди

В сучасних реаліях нестабільності української економіки, котрі обумовлені впливом як внутрішніх політичних, соціально-історичних, так і зовнішніх (політичних, економічних) факторів, проблеми управління підприємством, що перебуває у кризовому стані, стають дедалі більше актуальними. Відтак питання щодо виявлення негативних тенденцій розвитку підприємства, прогнозування кризових ситуацій та банкрутства, антикризового управління викликають інтерес цілого ряду дослідників, котрі вивчають проблеми діагностики управління фінансового становище підприємства та управління його фінансами.

Розглянемо деякі підходи щодо трактування поняття «банкрутство».

Так, П.І. Бідюк характеризує банкрутство як фінансову неспроможність, проте, у той же час, зазначає, що «фінансова неспроможність не завжди є банкрутством», вказуючи, тим самим, на протиріччя ототожнення банкрутства та неспроможності [1, с. 478].

Василенко В.О. під банкрутством розуміє стан неспроможності фінансувати поточну операційну діяльність та погасити термінові зобов'язання [2, с. 128].

Отже, під банкрутством (неспроможністю) розуміється процедура по відношенню до боржника, направлена на діагностику його фінансового становища, а також розроблення заходів направлених на покращення його фінансового становища.

Для повного розуміння терміну «банкрутство» слід зазначити, що насамперед — це конституційне право на захист від кредиторів. Воно дозволяє споживачам та підприємствам почати все спочатку, коли вони заборгували стільки грошей відносно свого доходу, що не можуть дозволити собі сплатити

свої борги. Залежно від конкретного типу банкрутства, більшість боргів споживача чи підприємства будуть списані або борги будуть реорганізовані таким чином, щоб споживач чи підприємство могли дозволити собі їх сплатити. Однак, в обмін на фінансовий новий початок, який забезпечує банкрутство, споживачеві чи підприємству, можливо, доведеться повернути частину своїх активів кредиторам. Крім того, банкрутство залишатиметься в кредитній історії споживача до десяти років, і протягом цього часу, якщо споживачеві буде схвалено новий кредит, вартість цього кредиту буде високою.

Зміна характеру процесу банкрутства має подальші наслідки для зусиль щодо реструктуризації фірм поза межами офіційних процедур банкрутства. У процесі дослідження, ми спираємося на нещодавні та минулі академічні дані, щоб зрозуміти поточний стан механізмів, що використовуються для вирішення фінансових труднощів, та вказати на невирішені, а іноді й спірні питання, з якими наразі стикаються фірми з високим ризиком дефолту за своїми боргами [3, 4, 5].

Банкрутство підприємства обумовлюється впливом зовнішніх і внутрішніх причин. І, якщо внутрішні причини банкрутства можна виявити на ранніх стадіях і спробувати їх усунути, то наявність чи/або відсутність зовнішніх причин банкрутства від діяльності підприємства зовсім не залежить.

Найбільш небезпечними є зовнішні чинники, оскільки можливість здійснення будь-якого впливу на них фактично нульова, але наслідки їх впливу здебільшого стають руйнівними. За статистикою високорозвинених країн, основною причиною банкрутства підприємств є дія внутрішніх чинників.

Вчасне розуміння причин та ознак банкрутства дозволяє підвищити інституту неспроможності (банкрутства). Усебічно розроблені процедури виявлення банкрутства забезпечують структурні зрушення і сприяють загальному оздоровленню економіки в довгостроковій перспективі. Разом із тим, при неефективних, неправильно регламентованих і непродуманих процедурах банкрутства можна побачити несприятливі тенденції як у структурі

економіки, так і в характері економічних відносин вже за короткий проміжок часу.

У цілому для держави банкрутство виступає деяким механізмом оздоровлення економіки, можливістю попередити зникнення підприємства через оздоровлення або ж передачу управління до рук більш ефективного управлінця. Іншими словами, банкрутство має на меті повернення кредиторам якоїсь частини неоплаченої заборгованості уже неплатоспроможним боржником [6, 7].

Якщо вести мову про конкретне підприємство, то у такому разі банкрутство можна розглядати як можливість повернення останнього до платоспроможного стану. У разі виявлення ознак банкрутства у кінці звітного періоду, власникам варто самостійно подати до суду заяву про банкрутство по ряду причин [8, 9]:

- виявлення суттєвих погіршень в діяльності підприємства кредиторами, спонукатиме самостійного подання ними заяви про банкрутство, що поставить підприємство в абсолютно не вигідну ситуацію;
- процес банкрутства передбачає процедуру зовнішнього управління, тобто підприємство не припинятиме свою діяльність;
- з початком процедури банкрутства припиняється нарахування штрафів та пені, і у разі віднайдення підприємством способу виплати боргів, сума заборгованості буде набагато меншою.

В умовах відсутньої стабільності, більшість кредиторів намагається отримати кошти, видані підприємствам в борг, і не погоджуються продовжувати строки кредиту або відстрочку платежів, що є основною причиною збільшення справ про неплатоспроможність (банкрутство). З іншого боку, існування підприємства без простроченої кредиторської заборгованості, але з великою сумою дебіторської заборгованості може призвести до ситуації, коли боржник, проводячи процедуру власної ліквідації, перетворює у банкрута

й економічно здорове підприємство. Такі випадки не є поодинокими і вже відомі у світовій практиці.

Окрім звичайного банкрутства, до якого підприємство може прийти при проведенні нераціональної діяльності, в економічній літературі зустрічаються поняття навмисного і фіктивного банкрутства [10, с. 64].

Навмисне банкрутство – неправомірна процедура, що виникає внаслідок бездіяльності чи навмисної дії керівників компанії, що призводить до руйнування підприємства.

Фіктивне банкрутство – неправомірна заява компанії про неможливість виплатити борг за наявності необхідних коштів, які приховані.

Обидва види банкрутства відносять до економічних злочинів і держава зацікавлена у виявленні фактів навмисного та фіктивного банкрутства, оскільки такі дії завдають прямої шкоди її економічному розвитку.

Окрім розглянутої класифікації банкрутства, існує ще одна класифікація, запропонована Костіною О.М. та Майбородою О.Є., які виділяють типи неспроможності [11, с. 93]:

- економічна – прихована стадія банкрутства;
- формально-юридична – характерна для стадії фінансової нестійкості;
- неспроможність, яка переходить у банкрутство власне само банкрутство.

У залежності від того, які фактори стали головною причиною неспроможності підприємства, розрізняють такі типи банкрутства [12, с. 235]:

- специфічне – підприємство функціонує у збалансованій економіці, виникає по суб'єктивних причинах, коли підприємство не змогло виконати зобов'язання;
- масове – підприємство функціонує в умовах кризового стану економіки, коли воно не спроможне вирішити економічні проблеми у перспективі.

Отже, можна зробити наступні висновки:

- у багатьох випадках процедура банкрутства починається, коли у неплатоспроможного підприємства немає шансів на відновлення платоспроможності та майна для погашення зобов'язань;
- кредитори і держава, як правило, або не зацікавлені у відновленні платоспроможності підприємства-банкрута, або не мають можливості допомогти йому у відновленні платоспроможності;
- процедура банкрутства використовується як засіб тиску на підприємство, під загрозою банкрутства може опинитися і економічно здорове підприємство;
- не кожен кредитор реально отримує достатню частину суми заборгованості після закінчення процедури банкрутства.

1.2. Методи оцінки ймовірності та прогнозування банкрутства підприємства

З розвитком обчислювальної потужності алгоритми машинного навчання та моделі нейронних мереж досягають чудової продуктивності в прогнозуванні банкрутства фірм та частково вирішують проблеми, властиві раннім статистичним моделям. Головною перевагою цих моделей є те, що вони не роблять жодних припущень щодо процесу генерації даних та активно вивчають карту вхідних-вихідних даних. Ці методи, якщо вони інтегрують великі вхідні змінні, забезпечують вагому підтримку достовірності різних теорій банкрутства або можуть повторно виявити відсутню ланку з теорією [13, 14].

Найдавніше дослідження з точки зору сучасного прогнозування банкрутства можна простежити до 1932 року, коли було представлено успішний спосіб розрізнення компаній, що зазнали невдачі, та компаній, що зазнали фінансових труднощів, проаналізувавши 20 пар бухгалтерських

коефіцієнтів компаній. З 1960-х років було запропоновано кілька статистичних та ймовірнісних моделей на основі бухгалтерського обліку для прогнозування банкрутства компаній та фінансових труднощів. Крім того, кілька досліджень зосереджувалися на виявленні факторів банкрутства та фінансових труднощів, з одного боку, а інші зосереджувалися на розробці методологій вибору таких факторів. Крім того, у низці літературних праць досліджувалися причини низької ефективності моделей прогнозування банкрутства та фінансових труднощів, такі як дисбаланс вибірки даних.

В епоху розвитку технологій машинного навчання та штучного інтелекту прогнозування банкрутства та фінансових труднощів піднялося на абсолютно новий рівень, оскільки все більше нових методологій змогли покращити точність прогнозування завдяки конструктивним особливостям нових моделей, тип рішень щодо реалізації, таких як надмірна та недостатня вибірка, а також пакетування та бустинг. У той самий час, інший напрямок досліджень зосереджувався на зменшенні обчислювальних вимог моделей або методів прогнозування за допомогою паралельних реалізацій, які використовують переваги сучасних потужних комп'ютерів, або, точніше, графічних процесорів.

Детально проаналізувавши зарубіжні наукові праці, можна зазначити, що точне прогнозування банкрутства та фінансових труднощів вже є вирішальним фактором для важливих процесів прийняття рішень у нормальному економічному кліматі, і тим більше, коли світ зазнає значних потрясінь. До прикладу 2020 рік, який став свідком різких змін у світовому політичному та економічному середовищі, такі події як: ескалація глобальних торговельних суперечок, пандемія COVID-19 вже поставили бізнес як на місцевому, так і на глобальному рівні в безпрецедентно складне становище. Щороку показники змінюються, таким чином у 2023 році порівняно з 2022 роком на міжнародній економічній арені кількість заяв про банкрутство зросла майже в усіх галузях, особливо в галузях роздрібної торгівлі, послуг і виробництва [15, 16, 17].

У сучасній практиці аналізу господарської діяльності зарубіжних компаній для оцінки ймовірності банкрутства найчастіше використовують модель Е. Альтмана «Z-рахунок», в основі якої лежить поділ підприємств на потенційних банкрутів і не банкрутів. Проте, в Україні дану модель абсолютно не можливо застосувати.

Досить приблизну оцінку ступеня банкрутства дають такі моделі як шкала Бівера, моделі Таффлера, Ліса (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняння способів діагностики ймовірності банкрутства підприємства

Спосіб діагностики ймовірності банкрутства підприємства	Формула
Модель Е. Альтмана	$Z = 0,7173X_1 + 0,843X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5$ де X_1 – відношення величини власних оборотних коштів до суми активів, од.; X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до суми активів, од.; X_3 – відношення суми прибутку до сплати відсотків і податків до суми активів од.; X_4 – відношення ринкової вартості акції (статутного капіталу) до суми довгострокових і короткострокових позикових коштів, од.; X_5 - відношення суми виручки від реалізації до суми активів, од. Залежно від значення Z -рахунки за певною шкалою проводиться оцінка ймовірності настання банкрутства протягом двох років: якщо $Z < 1,81$, то ймовірність банкрутства дуже велика; якщо $1,81 < Z < 2,675$, то ймовірність банкрутства середня; якщо $Z = 2,675$, то ймовірність банкрутства дорівнює 0,5; якщо $2,675 < Z < 2,99$, то ймовірність банкрутства невелика; якщо $Z > 2,99$, то ймовірність банкрутства незначна.
Модель Р. Ліса	$Z = 0,0633X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$ де X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів; X_2 – відношення прибутку від реалізації до всіх активів; X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів; X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу. Якщо значення $Z < 0,037$ – висока ймовірність банкрутства; $Z = 0,037$ – граничне значення; $Z > 0,037$ – низька ймовірність банкрутства.
Модель Р. Таффлера	$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$ де X_1 – відношення прибутку від реалізації продукції до короткострокових зобов'язань; X_2 – відношення оборотних активів до зобов'язань; X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до всіх активів; X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу. При $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства досить висока; $0,2 < Z < 0,3$ – можливе банкрутство;

	$Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька.
--	---

Джерело: [18]

У вітчизняній практиці на державному рівні активно використовується Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, яка зосереджується переважно на оцінці фінансового стану суб'єкта дослідження та аналізі його виробничо-господарської діяльності.

Сучасні вітчизняні підходи до одно- та багатофакторного дискримінантного аналізу включають, зокрема, положення Міністерства фінансів України № 616 від 14.07.2016 «Про порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту», спільний наказ № 49/121 від 26.01.2001 «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації», а також норматив НБУ № 351 від 30.06.2016 «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями».

Зокрема, використовується така система методів фінансового аналізу:

- горизонтальний аналіз, що передбачає порівняння кожного показника звітності з аналогічним за попередній період з метою виявлення змін у динаміці;
- вертикальний аналіз, який дозволяє встановити структуру показників та оцінити, як різні чинники впливають на загальний фінансовий результат;
- трендовий аналіз, який полягає у визначенні загальних тенденцій змін фінансових показників шляхом порівняння їх за кілька періодів із виключенням впливу випадкових коливань;
- важливе місце займає аналіз відносних фінансових коефіцієнтів, що передбачає дослідження рівня та змін у динаміці фінансових індикаторів. Ці показники розраховуються як співвідношення між окремими статтями балансу або іншими абсолютними величинами фінансової звітності та порівнюються з

нормативними або еталонними значеннями. До таких показників належать коефіцієнти ліквідності, рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості, ефективності використання активів тощо;

- порівняльний аналіз, який дає змогу оцінити реальний фінансовий стан підприємства шляхом співставлення його показників із середньогалузевими значеннями або з результатами діяльності основних конкурентів;

- факторний аналіз використовується для визначення впливу окремих чинників на результуючі фінансові показники. Він може проводитися з використанням як детермінованих (послідовно-розділених у часі), так і стохастичних методів дослідження.

Зазначені вітчизняні методики підлягають постійному оновленню і на сьогоднішній день є оптимальними для оцінки ймовірності банкрутства підприємств в Україні.

Серед авторських методик, варто виділити модель О.О. Терещенка, яка вважається першою дискримінантною функцією оцінки ймовірності банкрутства на вітчизняних підприємствах стала [19]. Дана модель передбачає визначення інтегрального показника фінансового стану для підприємств, які перебувають у різних класифікаційних групах в залежності від виду їх економічної діяльності.

Ще однією відомою методикою оцінки спроможності підприємства є методика Л.О. Лігоненко [20]. Дана методика передбачає два етапи діагностики банкрутства. На першому етапі проводиться експрес-діагностика діяльності підприємства на основі фінансової звітності суб'єкта господарювання, на другому етапі здійснюється функціональна діагностика, яка проводиться фінансовими аналітиками на замовлення керівника.

Від цілей дослідження та використовуваної бази даних залежить і вибір методу аналізу.

На наш погляд, використання достатньої кількості показників при проведенні фінансового аналізу забезпечує отримання оцінки фінансової стійкості, ділової та інвестиційної активності підприємства. Разом із тим, емпіричні підходи не спроможні виділити конкретного індикатора – правового критерію, котрий вказує, коли підприємство втрачає власну платоспроможність і у який момент її необхідно починати відновлювати.

Таким чином, ефективна діагностика платоспроможності та своєчасне попередження банкрутства підприємства – обов'язкові умови відновлення його фінансового становища. Нині, при масовій неспроможності українських компаній, усю увагу необхідно зосередити на дослідженні зв'язків тимчасового чинника та фактичного руху фінансового потоку, оскільки саме ці критерії покладено в основу визнання банкрутом господарюючого суб'єкта в Україні.

1.3 Нормативно-правова база аналізу потенційного банкрутства підприємств в Україні

Нормативно-правова база аналізу потенційного банкрутства підприємств в Україні включає сукупність законодавчих та підзаконних актів, які регулюють процедуру неплатоспроможності (банкрутства), оцінку фінансового стану підприємств, а також діяльність органів, що здійснюють контроль і нагляд у цій сфері. Основні нормативно-правові акти, які стосуються аналізу потенційного банкрутства підприємств в Україні розглянемо за допомогою табл. 1.2.

Розглянемо їх детальніше. Кодекс України з процедур банкрутства (КУПБ) – основний законодавчий акт, який регулює порядок порушення справи про банкрутство, права та обов'язки боржника і кредиторів, механізми санації, реструктуризації, ліквідації [21].

Однією з ключових цілей цього нормативного акту є захист інтересів як кредиторів, так і боржників. Фактично, він передбачає можливість відновлення платоспроможності боржника ще до того, як його офіційно визнають банкрутом. Тобто першочергове завдання — не знищення підприємства, а намагання зберегти його як суб'єкта господарювання, віднайти універсальні шляхи врегулювання боргів.

Також у Кодексі чітко прописані стадії проходження справи про банкрутство, серед яких:

- відкриття провадження;
- введення процедури розпорядження майном;
- санація (фінансове оздоровлення);
- ліквідація (у разі неможливості відновлення діяльності).

На сьогоднішній момент, за чинним законодавством, значно змінений підхід до продажу майна банкрута: тепер це має відбуватися через електронні аукціони, що сприяє відкритості та унеможлиблює штучне заниження вартості активів. Запровадження електронних аукціонів для реалізації майна значно підвищило рівень довіри до самих процедур.

Ще однією не менш важливою інновацією є впровадження процедури банкрутства для фізичних осіб, що дозволяє громадянам, які потрапили у певну скрутну фінансову ситуацію, офіційно визнати себе неплатоспроможними та врегулювати свої боргові зобов'язання цивілізованим шляхом.

Втім, не всі новації працюють бездоганно на практиці. Ефективність багато в чому залежить від професійного рівня арбітражних керуючих, добросовісності сторін, а також якості судового розгляду. Крім того, деякі положення Кодексу потребують додаткового тлумачення або доопрацювання, що підтверджується судовою практикою останніх років.

Загалом, Кодекс України з процедур банкрутства — це не просто оновлення старих норм, а якісно новий підхід до проблеми

неплатоспроможності, орієнтований на ефективність, економічну доцільність та баланс інтересів усіх сторін.

До всього цього, слід зазначити, що КУПБ передбачає впровадження автоматизованих процедур, зокрема електронну торгову систему Prozorro. Продажі для реалізації майна боржника, а також регулює діяльність арбітражних керуючих.

Таблиця 1.2

Аналітична таблиця нормативно-правової бази

Нормативно-правовий акт	Основне призначення
Кодекс України з процедур банкрутства (КУПБ) [22]	Регулювання процедур неплатоспроможності, санації, реструктуризації та ліквідації підприємств
Цивільний кодекс України [23]	Порядок ліквідації юридичних осіб, відповідальність за зобов'язаннями
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [24]	Стандарти ведення обліку і складання звітності
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [25]	Перевірка достовірності фінансової звітності
Методичні рекомендації з аналізу фінансового стану підприємств (накази Мінекономіки, ФДМУ тощо) [26]	Аналіз показників, які вказують на кризовий фінансовий стан
Закон України «Про виконавче провадження» [27]	Стягнення боргів через виконавчу службу
Накази та листи НБУ, ДПС, Мін'юсту [28, 29, 30]	Податковий, банківський, реєстраційний контроль
Господарський кодекс України [31]	Загальні принципи ведення господарської діяльності та відповідальності за неплатоспроможність

Джерело: [32]

Господарський кодекс України (ГКУ) – містить загальні положення про ведення господарської діяльності, неплатоспроможність підприємств, відновлення їх платоспроможності та ліквідацію. Зокрема, Ст. 219–221 регулюють основи відповідальності підприємства за неплатоспроможність.

Цивільний кодекс України – розглядає загальні принципи відповідальності юридичних осіб, підстави для ліквідації підприємства, а також визначає правові наслідки неспроможності виконувати фінансові зобов'язання.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – регламентує порядок ведення обліку та складання фінансової звітності, яка є основним інструментом для аналізу фінансового стану підприємства та виявлення ознак потенційного банкрутства.

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» – визначає вимоги до аудиту, який може підтверджувати або спростовувати ознаки неплатоспроможності.

Методичні рекомендації (не є нормативно-правовими актами, але використовуються на практиці). Серед них варто виділити методiku аналізу фінансового стану підприємств при розгляді справ про банкрутство (розроблена Міністерством економіки, Фондом держмайна, іншими органами).

Також у роботі з оцінки ризиків неплатоспроможності можуть застосовуватись рекомендовані підходи, які використовують банки, податкові органи та інші учасники ринку. До таких підходів, зокрема, належить розрахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства: ліквідність, рентабельність, платоспроможність, оборотність активів тощо. Зазначені показники, хоча й не є методикою самі по собі, часто входять до складу відповідних методичних документів або аналітичних моделей.

Серед інших законодавчих актів можна виділити Закон України «Про виконавче провадження» (№1404-VIII від 2.06.2016) – у контексті стягнення боргів із підприємства-боржника, а також різноманітні Накази Мін'юсту, НБУ, ДФС, які регулюють окремі аспекти обліку, податкової звітності, контролю.

Таким чином, розвиток українського законодавства у сфері банкрутства відбувався поетапно – у відповідності до впровадження нових законодавчих актів. У цілому, судове вирішення проблеми заборгованості

неплатоспроможного боржника в Україні залишається не вигідним та неефективним як для кредиторів, які не можуть реально повернути свої кошти, так і для самого боржника. Незважаючи на наявність у законодавстві інструментів, що дозволяють зберегти бізнес і робочі місця за умови зміни власника, фактично скористатися цими механізмами боржнику майже неможливо.

Висновки до розділу 1.

1. Основними причинами банкрутства можуть бути як зовнішні чинники (економічна нестабільність, політичні ризики, конкуренція), так і внутрішні (неефективне управління, перевищення витрат, зниження попиту, незадовільна структура капіталу).

2. У теоретичному аспекті розрізняють модельні та немодельні підходи до оцінки ймовірності банкрутства. До модельних належать дискримінантні моделі (Альтмана, Спрінгейта, Ліса тощо), логістична регресія, нейронні мережі та інші математико-статистичні методи.

3. Найбільш поширеними інструментами прогнозування банкрутства є скорингові моделі, які дозволяють об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства на основі ключових показників. При цьому важливу роль відіграє правильний вибір системи коефіцієнтів, адаптованих до галузевих особливостей і національного контексту.

4. Прогнозування ймовірності банкрутства дозволяє вчасно виявити загрозу фінансової неспроможності, мінімізувати ризики для зацікавлених сторін та приймати превентивні управлінські рішення з метою стабілізації фінансового стану підприємства.

Розділ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНОГО БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»)

2.1 Загальна характеристика підприємства та особливості його діяльності

Приватне акціонерне товариство «Первомайський молочно-консервний комбінат» (ПрАТ Первомайський МКК) – потужна вітчизняна компанія по виробництву молочної продукції. Його історія розпочалася у 1952 р. із переробки молока та вершків [33].

Основною діяльністю підприємства є переробка молока на кисломолочну продукцію (зокрема сметану, ряжанку, вершки), а також виробництво сиру та молочних консервів, таких як згущене молоко з цукром (з різними добавками) і згущені вершки. Діяльність підприємства спрямована на задоволення споживчого попиту та отримання максимального прибутку, частина якого, що не інвестується відповідно до рішення загальних зборів учасників, розподіляється між ними у вигляді дивідендів – пропорційно до частки кожного в статутному капіталі або відповідно до обсягу прав та обов’язків, що належать учаснику в межах діяльності товариства.

Комбінат постійно вдосконалює виробництво та розширює асортимент своєї продукції. Незважаючи на те, що основною спеціалізацією є виробництво молочних консервів, на підприємстві впроваджено безвідходні технології, які дозволили освоїти випуск казеїну, майонезу, плавленого сиру, а також шампунів на основі молочної сироватки. Починаючи з 1998 року, підприємство налагодило виробництво молочних консервів під торговою маркою «Лакто-Кола» з додаванням натуральних фруктових ароматизаторів, зокрема яблука, персика, лимона, малини, суниці, абрикоса, кокоса, банана та дині [33].

Загальні відомості про ПрАТ «Первомайський молочно-консервний комбінат»

Таблиця 2.1

Загальні відомості про ПрАТ «Первомайський молочно-консервний комбінат»

Повне та скорочення найменування	Приватне акціонерне товариство «Первомайський молочно-консервний комбінат» ПрАТ «Первомайський МКК»
Код ЄДРПОУ	00418107
Дата реєстрації	15.11.1994
Вид діяльності	10.51 Переробка молока та виробництво масла та сиру
Форма власності	Приватна власність
Розмір статутного капітал	45909840,00 грн.
Організаційно-правова форма	Приватне акціонерне товариство
Юридична адреса:	Україна, 55204, м. Первомайськ, проспект Праці, 12
Контактна інформація:	+38 (051) 615-01-30 pmkk@emitent.net.ua
Керівник підприємства	Христенко Вадим Васильович

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Продукція комбінату отримує високу оцінку на загальнодержавному рівні, що підтверджується численними нагородами та дипломами.

Організаційна структура управління ПрАТ «Первомайський МКК» представлена на рис. 2.1.

Як видно з рисунка, підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру. У межах кожної підсистеми сформована чітка ієрархія управління, що охоплює всі рівні керівництва – від вищої ланки до виконавців. Ефективність роботи кожного підрозділу визначається за відповідними показниками, які відображають ступінь досягнення поставлених цілей та виконання функціональних завдань. На цій основі вибудовується система мотивації та заохочення персоналу. Водночас підсумковий результат діяльності підприємства розглядається як сукупний ефект роботи всіх служб, кожна з яких у певній мірі сприяє його досягненню.

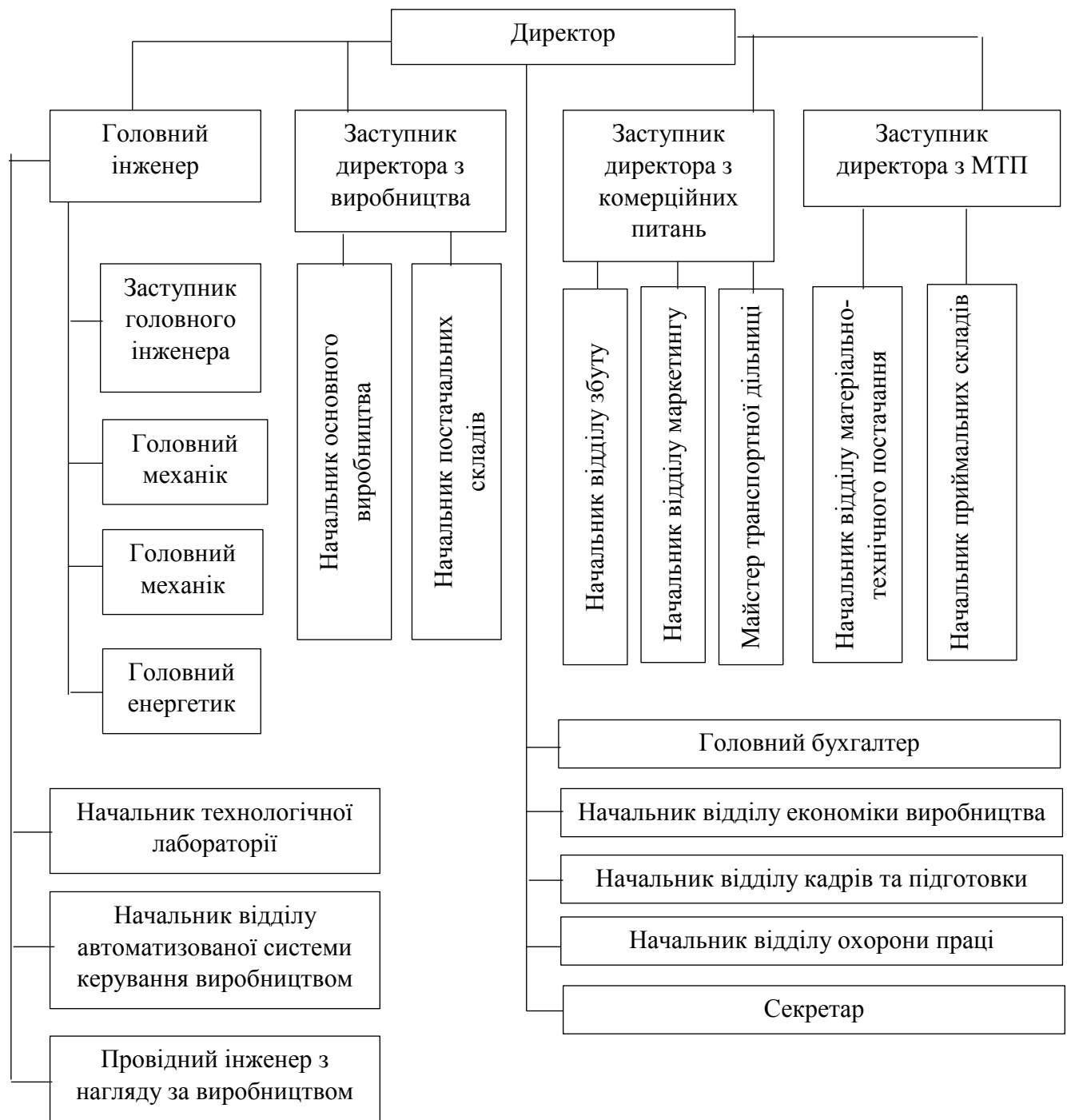

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ПрАТ «Первомайський
молочно-консервний комбінат»

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

До переваг такої організаційної структури належать [33, с. 106]:

- чітко налагоджена система взаємодії між функціональними підрозділами;
- наявність принципу єдиноначальності, коли один керівник

координує всі процеси, об'єднані спільною метою;

- прозорий розподіл відповідальності між підрозділами та посадовими особами;
- оперативне реагування виконавських структур на безпосередні розпорядження керівництва.

До недоліків лінійної організаційної структури управління належать [33, с. 108]

- відсутність спеціалізованих підрозділів, відповідальних за стратегічне планування;
- схильність до бюрократизації процесів та перекладання відповідальності у випадках, коли вирішення проблем потребує взаємодії кількох підрозділів;
- низька гнучкість і слабка адаптивність до змін у зовнішньому середовищі;
- розбіжності між критеріями оцінки ефективності окремих підрозділів і загальними результатами діяльності підприємства;
- надмірна формалізація оцінки роботи, що може призводити до атмосфери недовіри, страху та роз'єднаності в колективі;
- висока залежність ефективності функціонування організації від рівня професіоналізму, особистих якостей та управлінських навичок вищого керівництва.

Як видно, в умовах сучасного ринкового середовища недоліки лінійно-функціональної структури управління суттєво переважають її переваги. Така структура виявляється малоефективною в контексті сучасної концепції управління якістю підприємства.

ПрАТ «Первомайський МКК» активно шукає інноваційні рішення та впроваджує у виробничу діяльність сучасні технології та ефективні бізнес-процеси.

Успіх компанії значною мірою базується на чітко сформованій

корпоративній культурі та системі пріоритетів, яка сприяє підвищенню ефективності управління і конкурентоспроможності на ринку. Основні пріоритети компанії включають:

- турботу про здоров'я споживачів;
- виготовлення виключно натуральної та високоякісної продукції;
- впровадження сучасного обладнання та оновлення технологічних процесів;
- дотримання екологічних стандартів і збереження довкілля;
- активну позицію щодо соціальної відповідальності.

Основні пріоритети діяльності ПрАТ «Первомайський МКК» відображено на рис. 2.2.

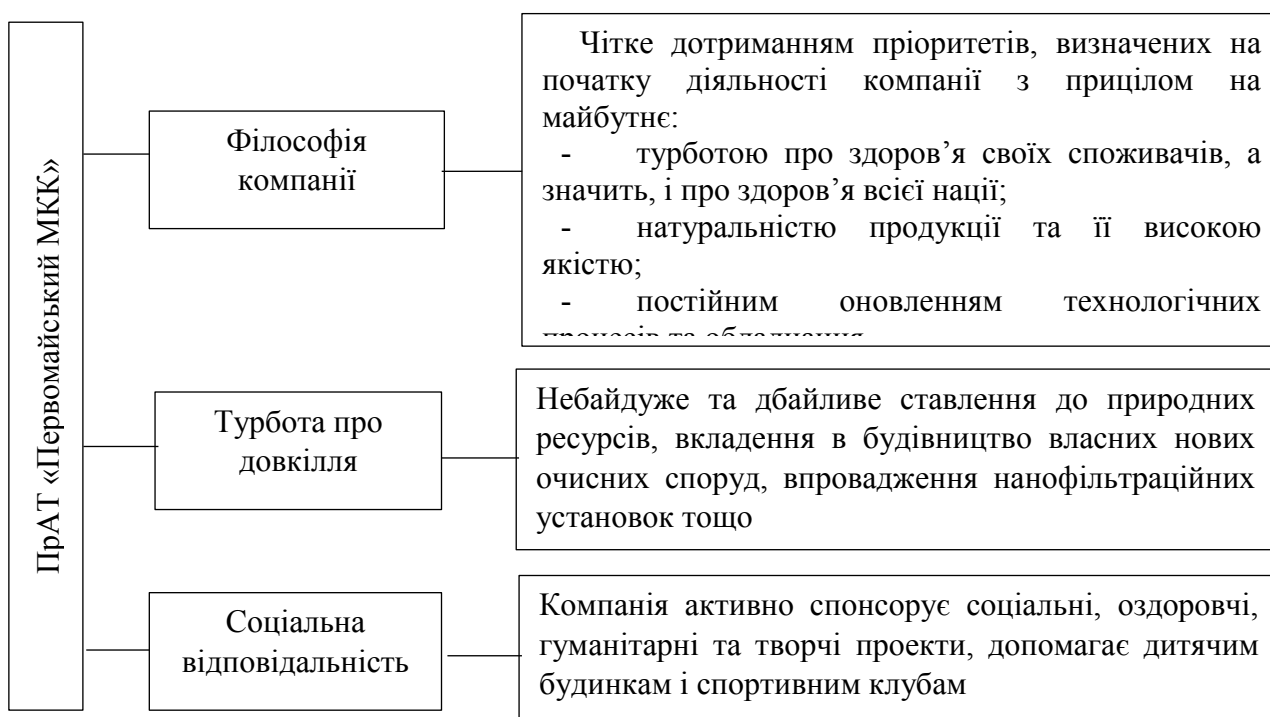

Рис. 2.2 Основні пріоритети діяльності ПрАТ «Первомайський МКК»

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Молочна продукція ПрАТ «Первомайський МКК» реалізується по всій Україні завдяки широкій мережі дистриб'юторів, яка охоплює всі регіони – Захід, Схід, Північ, Південь і Центр країни. Продукція компанії представлена в асортименті багатьох провідних національних торговельних мереж, серед яких:

«АТБ-маркет», «Сільпо», «Новус», «Велика Кишеня», «Метро», «Караван», «Фуршет», «Еко-Маркет», «Таврія», «Віртус», «Варус», «Копійка», «Фоззі», «Обжора», «Експансія», «Фреш» та інші. Основний вид діяльності підприємства – є переробка молока, виробництво масла та сиру.

ПрАТ «Первомайський МКК» виготовляє понад 70 найменувань молочної продукції. Підприємство має власну торгову марку, під якою випускаються такі продукти, як згущене молоко, сири тверді, незбиране молоко, масло.

2.2. Аналіз структури і динаміки статей балансу підприємства та його доходності.

Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Первомайський МКК» проведемо на основі фінансової звітності підприємства за 2022-2024 рр та представимо у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні організаційно-економічні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Первомайський МКК» за 2022-2024 рр., тис. грн

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
1	2	3	4	5	6
Основні засоби	58743	67142	64597	+5854	9,9
Оборотні активи	1391668	1052245	905589	-486079	-34,9
Дебіторська заборгованість	1112073	811174	770536	-341537	-30,7
Кредиторська заборгованість	1275133	1127464	998645	-276488	-21,6
Чистий дохід від реалізації	1035099	1033938	571509	-463590	-44,7
Собівартість реалізованої продукції	1086688	1099769	544320	-542368	-49,9
Валовий збиток (прибуток)	-51589	-65831	27189	-78778	-152,7
Інші операційні доходи	159882	67754	117103	-42779	-26,7
Адміністративні витрати	14461	14488	20840	+6379	44,1
Витрати на збут	91318	83302	119879	+28561	31,2
Інші операційні витрати	70478	54249	56129	-14349	-20,3

Продовження таблиці 2.2

Фінансовий результат від операційної діяльності	-67964	-150116	-52556	+15408	-22,6
Чистий фінансовий результат	-82318	-158863	-53378	+28940	-35,5

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Показники табл. 2.2, відображаючи динаміку змін ключових фінансових показників підприємства протягом 2022-2024 рр., показують наступне.

Основні засоби зросли на 9,9% (5854 тис. грн), що свідчить про оновлення або розширення виробничих потужностей. Оборотні активи скоротилися на 34,9% (-486079 тис. грн), що говорить про зменшення обсягів запасів, дебіторської заборгованості або грошових коштів.

Дебіторська заборгованість зменшилася на 30,7% (-341537 тис. грн), що є позитивним показником у контексті зменшення ризику неповернення коштів.

Кредиторська заборгованість збільшилася більш ніж у 1,7 рази (+173,3%), що свідчить про зростання фінансування через залучення зовнішніх коштів або відстрочення платежів постачальникам. За 2024 р. підприємство реалізувало молочної продукції на 571509 тис. грн з розподілом за наступними групами: згущене молоко (55%), масло (31%) тверді сири (11%) інша молочна продукція (3%). На рис. 2.3 можна визначити, що найбільші доходи від реалізації товариство отримує від реалізації згущеного молока.

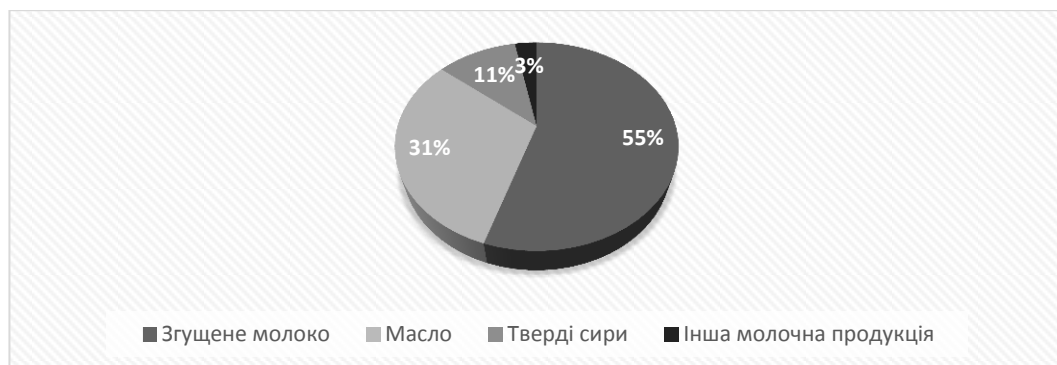

Рис. 2.3. Структура чистого доходу від реалізації ПрАТ «Первомайський МКК»

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Чистий дохід від реалізації різко знизився на 44,7% (-463590 тис. грн), що може бути зумовлено зменшенням попиту, скороченням обсягів виробництва або ціновою конкуренцією.

Це супроводжувалося скороченням собівартості реалізованої продукції на 49,9%, що частково компенсує падіння доходів.

Валовий прибуток змінився з від'ємного значення у 2022–2023 рр. на позитивний показник у 2024 р. (+27189 тис. грн), що свідчить про певне відновлення ефективності діяльності.

Суттєво зросли адміністративні витрати (+44,1%), що може свідчити про збільшення загальногосподарських витрат або управлінського апарату. Витрати на збут також зросли на 31,2%, що, ймовірно, пов'язано з активізацією маркетингових або логістичних заходів. Інші операційні витрати зменшились на 20,3%, що є позитивним сигналом щодо контролю над непродуктивними витратами.

Фінансовий результат від операційної діяльності залишився від'ємним, але зменшив збиток на 22,6%, що свідчить про поступове покращення. Чистий фінансовий результат також покращився – збиток зменшився на 35,5% порівняно з 2022 р., однак підприємство все ще залишається збитковим.

Таким чином, ПрАТ «Первомайський МКК» продовжує працювати у складних економічних умовах, однак демонструє позитивні тенденції щодо зменшення збитковості. Зростання основних засобів при зменшенні заборгованості свідчить про намагання підприємства стабілізувати фінансову ситуацію. Найбільшу тривогу викликає падіння чистого доходу, що може свідчити про зменшення обсягів реалізації або проблеми зі збутом. Водночас перехід до валового прибутку у 2024 р. є позитивним сигналом, що підприємство має потенціал до відновлення прибуткової діяльності за умови ефективного управління витратами та активізації ринкової діяльності.

В умовах сучасних ринкових відносин одними з найбільш важливих показників є прибуток і рентабельність. Досягнення високого рівня прибутку та

рентабельності потребує ретельного економічного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, результативність основного виду діяльності, прибутковість різних напрямів діяльності, використання ресурсів тощо. Вони повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з використаними ресурсами.

Розрахуємо показники прибутку і рентабельність діяльності ПрАТ «Первомайський МКК» на основі його фінансової звітності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники рентабельності діяльності ПрАТ «Первомайський МКК»
за 2022-2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022, +/-
	2022	2023	2024	
Чиста дохід від реалізації продукції, тис. грн	1035099	1033938	571509	-463590
Валовий прибуток (збиток), тис. грн	-51589	-65831	27189	-78778
Чистий фінансовий результат, тис. грн	-82318	-158863	-53378	+28940
Рентабельність продажу, %	-7,9	-15,3	-9,3	-1,4
Середньорічна вартість активів, тис. грн	1461816	1128294	979084	-482732
Рентабельність активів, %	-5,6	-14,0	-5,4	+0,2
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	-104077	-262940	-316318	-212241
Рентабельність власного капіталу, %	1,30	0,86	0,18	-1,12

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Показник, який визначає яку частину виручки підприємства складає прибуток, характеризує рентабельність продажів. Розрахунки табл. 2.3 свідчать, що рентабельність продажу за період 2022-2024 рр. знизилася і на кінець 2024 р. становила -9,3%. Іншими словами В 2024 році компанія отримує 53378 тис. грн збитків з кожних 100 грн продажу,. Це свідчить про значне падіння прибутковості реалізації продукції.

Рентабельність активів склала в 2024 р. -5,4 а це на 0,2% вище, ніж у 2022 р., коли величина даного показника становила 5,6%. Спостерігається невелике покращення (+0,2%), але значення показника залишається від'ємним – підприємство не генерує прибутку з наявних ресурсів.

Аналіз динаміки рентабельності власного капіталу немає економічного сенсу через від'ємні значення чистих активів.

2.3. Оцінка ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК»

Платоспроможною вважається організація, яка здатна своєчасно та в повному обсязі виконувати зобов'язання перед кредиторами відповідно до умов укладених договорів. Основними критеріями платоспроможності є наявність достатніх коштів на розрахунковому рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Підприємство вважається платоспроможним, якщо не має прострочених зобов'язань перед постачальниками, банками та за іншими фінансовими розрахунками [34, 35, 36].

Ліквідність – це здатність підприємства покривати свої зобов'язання за рахунок активів, які можуть бути швидко перетворені на грошові кошти і відповідно до терміну погашення зобов'язань. Платоспроможність підприємства безпосередньо залежить від ступеня ліквідності його балансу. Основним критерієм ліквідності є перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями, і чим більше це перевищення, тим кращий фінансовий стан підприємства з точки зору ліквідності.

Для проведення аналізу ліквідності балансу підприємства статті активів групують за ступенем ліквідності – від тих, що найбільш швидко перетворюються в гроші до тих, що найменш швидко. Пасиви ж групують по терміновості оплати зобов'язань.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні співвідношення: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$

Сформуємо групи активів ПрАТ «Первомайський МКК» за рівнем ліквідності активів (табл. 2.4).

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.4, можна зробити висновки про склад активів ПрАТ «Первомайський МКК» за ознакою ліквідності. У всіх роках найбільш ліквідні активи значно менші, ніж найбільш термінові зобов'язання – ліквідність незадовільна. Це означає, що підприємство не здатне покривати короткострокову заборгованість негайно.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Первомайський МКК»
за 2022-2024 рр., тис. грн.

Активи	2022	2023	2024	Пасиви	2022	2023	2024	Надлишок(+), нестача (-) платіжних коштів у		
								2022	2023	2024
Найбільш ліквідні (A1)	50337	10902	2784	Найбільш термінові зобов'язання (П1)	1507491	1332832	1237000	-	-	-
Середньо ліквідні (A2)	1112368	810950	800235	Короткострокові кредити банків і позики (П2)	58402	58402	58402	+	+	+
Низько ліквідні (A3)	228963	230393	102570	Довгострокові зобов'язання (П3)	0	0	0	+	+	+
Важко ліквідні (A4)	70148	76049	73495	Постійні пасиви (П4)	-104077	-262940	-316318	+	+	+
Баланс	1461816	1128294	979084	Баланс	1461816	1128294	979084			

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Середньо ліквідні активи перевищують короткострокові позики, що є позитивним моментом. У 2024 р. спостерігається стабільність на фоні зниження активів, однак запас міцності зменшується.

Довгострокових зобов'язань немає, а отже низько ліквідні активи повністю вільні для фінансування діяльності.

Власний капітал подано зі знаком мінус, що свідчить про від'ємну величину чистих активів – ознака фінансової нестійкості. Але важко ліквідні активи перевищують (або відповідають) обсягу власного капіталу (у від'ємному значенні), що формально забезпечує баланс.

Проведені розрахунки свідчать про критичну нестачу найбільш ліквідних коштів для покриття термінових зобов'язань у всі роки. Власний капітал є від'ємним, що свідчить про негативну вартість чистих активів та, ймовірно, про технічне банкрутство (за стандартами оцінки платоспроможності). Разом із тим, підприємство має запас середньо- та низьколіквідних активів, які перевищують відповідні зобов'язання, а відсутність довгострокових боргів – зменшує боргове навантаження в перспективі.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що баланс ПрАТ «Первомайський МКК» у 2022–2024 рр. не є абсолютно ліквідним, оскільки поточні платіжні зобов'язання перевищують негайно доступні кошти. Водночас наявність достатнього обсягу середньо ліквідних активів забезпечує потенційну можливість погашення боргів у середньостроковій перспективі.

Але негативний власний капітал є серйозною загрозою фінансовій стійкості підприємства.

Для даного аналізу також необхідним буде визначення ліквідності підприємства. Показники ліквідності представимо у вигляді табл. 2.5

Таблиця 2.5

Показники ліквідності ПрАТ «Первомайський МКК»
за 2022-2024 рр.

Показник	Рік			Відхилення 2024 р. до 2022, +/-
	2022	2023	2024	
Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт покриття)	0,88	0,75	0,69	-0,19
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,74	0,59	0,61	-0,13
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,07	0,02	-0,01

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Аналіз даних табл. 2.5, дозволяє зробити наступні висновки.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) у 2024 році зменшився до 0,69, що на 0,19 менше, ніж у 2022 році. Це свідчить що обігові активи не покривають навіть 70% поточних зобов'язань..

Коефіцієнт швидкої ліквідності також показав значне зниження – із 0,74 у 2022 році до 0,61 у 2024 році (-0,13). Це означає, що підприємство має недостатній рівень ліквідності навіть при врахуванні дебіторської заборгованості.

Хоча коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився не так суттєво – з 0,03 до 0,02 (-0,01), підприємство має критично низький обсяг грошових коштів, практично відсутній резерв для термінових виплат.

Загалом, усі три показники ліквідності нижчі за нормативні значення, що вказує на нездатність підприємства своєчасно покривати свої короткострокові зобов'язання. Негативна динаміка свідчить про погіршення фінансової стійкості протягом 2022–2024 років. Особливо критичною є ситуація з абсолютною ліквідністю - нестача грошових коштів для миттєвих розрахунків.

Основною метою управління фінансовим потенціалом підприємства, що реалізується в рамках фінансового менеджменту, є забезпечення його ефективного функціонування шляхом оптимізації використання фінансових ресурсів. Однією з важливих характеристик фінансової стійкості є рівень покриття запасів та витрат за рахунок різних джерел фінансування. Порушення

балансу між величиною джерел фінансування та обсягом оборотних коштів вказує на зниження фінансової стійкості підприємства.

Оцінку фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК» за період 2022-2024 рр., визначення типу фінансової стійкості наведено в табл. 2.6.

Абсолютні показники фінансової стійкості надають інформацію про покриття запасів та витрат за рахунок різних джерел фінансування: власного оборотного капіталу, функціонуючого капіталу та загальних джерел фінансування. За результатами аналізу можна зробити висновок, що в 2022 році ПрАТ «Первомайський МКК» перебувало у нестійкому фінансовому стані: власних оборотних коштів не вистачало для покриття поточних витрат. Однак слід врахувати, що у 2022 році відбулося повномасштабне російське вторгнення, що суттєво вплинуло на діяльність підприємства.

Таблиця 2.6

Оцінка фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК»
за період 2022-2024 рр., тис. грн

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Власні оборотні кошти	-174225	-338989	-389813	-215588	123,7
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0
Короткострокові кредити	58402	58402	58402	0	0
Запаси	228963	230393	102570	-126393	-55,2
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-174225	-338989	-389813	-215588	123,7
Загальна величина джерел формування запасів	-115823	-280587	-331411	-215588	186,1
Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-403188	-569382	-492383	-89195	22,1
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових коштів формування запасів і витрат	-403188	-569382	-492383	-89195	22,1
Надлишок (+) або нестача (-) загальної суми основних джерел для формування запасів і витрат	-344786	-799775	-594953	-250167	72,5
Трьохкомпонентний показник	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}	-	

Джерело: складено автором за матеріалам підприємства

У 2023-2024 рр. фінансова стійкість знизилася: підприємство набуло кризового фінансового становища. Запаси та витрати не покривалися за допомогою власного оборотного та функціонуючого капіталів, а значить ПрАТ «Первомайський МКК» перебувало на межі банкрутства.

Фінансова стійкість підприємства оцінюється також за допомогою системи відносних показників (фінансових коефіцієнтів) (табл. 2.7).

Розрахунки, проведені у табл. 2.7, показують, що індикатори фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК» погіршуються щороку. Так, коефіцієнт маневреності капіталу зменшився з 1,67 у 2022 р. до 1,23 у 2024 р., що вказує на відсутність власного капіталу.

Таблиця 2.7

Динаміка показників, що характеризують фінансову стійкість ПрАТ
«Первомайський МКК» у 2022-2024 рр.

Фінансовий показник (коефіцієнт)	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р., +/-
	2022	2023	2024	
Коефіцієнт маневреності капіталу	1,67	1,28	1,23	-0,44
Коефіцієнт фінансової незалежності «автономії»	-0,07	-0,23	-0,32	-0,25
Коефіцієнт фінансової стабільності	-1,78	-4,50	-5,41	-3,63
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	-0,76	-1,47	-3,80	-3,04

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Негативне значення коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) вказує на від'ємний власний капітал. Крім того ситуація погіршується, а залежність від зовнішніх джерел фінансування зростає з кожним роком. Значення коефіцієнт фінансової стабільності менше нуля, а це для комбінату критично. Це свідчить про відсутність фінансової стабільності, підприємство повністю залежить від короткострокових джерел. Коефіцієнт забезпечення власними коштами з кожним роком глибше в «мінусі» і підприємство не здатне фінансувати навіть частину оборотних активів за власний рахунок.

Наявність негативного власного капіталу призводить до аномальних та критичних значень фінансових коефіцієнтів. Підприємство має високий фінансовий ризик і фактично знаходиться у стані фінансової нестійкості.

Висновки до розділу 2.

Проведений аналіз фінансового стану та оцінка потенційного банкрутства підприємства ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» дозволяє зробити наступні висновки:

1. Аналіз показників фінансово-господарської діяльності показав, що основні засоби зросли на 9,9% (5854 тис. грн), що свідчить про оновлення або розширення виробничих потужностей. Оборотні активи скоротилися на 34,9% (-486079 тис. грн), що говорить про зменшення обсягів запасів, дебіторської заборгованості або грошових коштів. Дебіторська заборгованість зменшилася на 30,7% (-341537 тис. грн), що є позитивним показником у контексті зменшення ризику неповернення коштів. Кредиторська заборгованість збільшилася більш ніж у 1,7 рази (+173,3%), що свідчить про зростання фінансування через залучення зовнішніх коштів та відстрочення платежів постачальникам. Чистий дохід від реалізації різко знизився на 44,7% (-463590 тис. грн), що може бути зумовлено зменшенням попиту, скороченням обсягів виробництва або ціновою конкуренцією.

2. Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Первомайський МКК» за 2022-2024 рр. показав, що у всіх роках найбільш ліквідні активи значно менші, ніж найбільш термінові зобов'язання – ліквідність незадовільна. Це означає, що підприємство не здатне покривати короткострокову заборгованість негайно. Середньо ліквідні активи перевищують короткострокові позики, що є позитивним моментом. У 2024 р. спостерігається стабільність на фоні зниження активів, однак запас міцності зменшується.

3. Значення показників фінансової стійкості ПрАТ «Первомайський МКК» погіршується щороку. Наявність негативного значення власного

капіталу призводить до аномальних та критичних значень фінансових коефіцієнтів. Підприємство має високий фінансовий ризик і фактично знаходиться у кризовому стані.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Обґрунтування вибору методів оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Забезпечення стабільного функціонування підприємства у конкурентних умовах ринкової економіки об'єктивно вимагає постійної діагностики його фінансового стану з метою своєчасного виявлення негативних змін та застосування за необхідності антикризових заходів. Оцінка ймовірності банкрутства має стати важливим етапом діагностики фінансового стану ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат», з огляду на нестабільні умови зовнішнього середовища. Доцільно поєднувати розрахунки значень основних фінансових показників, порівняння їх з нормативними значеннями, відстеження динаміки процесів зміни індикаторів фінансового стану з оцінкою ймовірності банкрутства підприємства за допомогою статистичних математичних моделей.

Для дослідження перспектив діяльності ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» були обрані чотири багатofакторні моделі прогнозування банкрутства – моделі Альтмана, Ліса, Таффлера та Терещенка. Кожна з них має свої переваги та дозволяє оцінити фінансову стійкість з різних точок зору.

Дослідивши сутність методології п'ятифакторної моделі Альтмана на основі іноземних джерел, слід зазначити, що ця модель є класичною і широко застосовується в міжнародній практиці. Вона враховує низку важливих коефіцієнтів: прибутковість активів, фінансову автономію, рентабельність, ліквідність тощо. Її перевага полягає у комплексності підходу та використанні коефіцієнтів, що базуються на публічній фінансовій звітності [38, 39, 40].

Застосування цієї моделі дозволяє оцінити загальну схильність підприємства до банкрутства на основі збалансованого набору показників. Модель продемонструвала вражаючу стійкість протягом багатьох років і, незважаючи на масове зростання розміру та складності світових ринків боргу та корпоративних балансів, показала не лише довговічність як точний предиктор корпоративних проблем, але й те, що її було успішно модифіковано для низки застосувань, що виходять за межі її початкової спрямованості. [41, 42, 43].

Чотирифакторна Z-модель Ліса — ця модель доцільна для оцінки ймовірності банкрутства європейських підприємств, зокрема малого та середнього бізнесу. Її особливістю є зосередженість на ліквідності, прибутковості, капіталізації та оборотності. Вона адаптована до умов підприємств, які мають нестабільну рентабельність, що повністю відповідає ситуації ПрАТ «Первомайський МКК» у 2022–2024 роках.

Чотирифакторна модель Таффлера продовжує мати значну цінність для користувачів фінансової звітності, які стурбовані корпоративним кредитним ризиком та фінансовим станом фірми. Вона також демонструє прогностичну здатність основних бухгалтерських даних за умови правильного цілісного тлумачення. Цінність застосування формального багатовимірного підходу, на відміну від спеціального традиційного розрахунку фінансового коефіцієнта «за раз» у фінансовому аналізі, є очевидною.

Ця модель є ефективною для аналізу ризику банкрутства у виробничих компаній, що функціонують у середовищі з високими зобов'язаннями та низькою прибутковістю. Особливість цієї моделі полягає у врахуванні операційного прибутку та грошових потоків, що дозволяє оцінити здатність підприємства генерувати реальні кошти для покриття своїх зобов'язань [44, 45, 46]. У контексті ПрАТ «Первомайський МКК», яке демонструє хронічні операційні збитки, використання саме цієї моделі є обґрунтованим.

Забезпечення стабільного функціонування підприємств у конкурентних умовах ринкової економіки об'єктивно вимагає постійної діагностики їхньої

економічної стійкості з метою своєчасного виявлення негативних змін та застосування за необхідності антикризових заходів, що передбачає використання науково обґрунтованих моделей визначення ймовірності банкрутства, які враховують особливості фінансово-економічної діяльності об'єктів аналізу.

Проведемо прогноз ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК» з використанням багатofакторних моделей у табл. 3.1-3.4.

Таблиця 3.1

Прогноз ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК» за п'ятифакторною моделлю Альтмана в 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
K_1	-0,11	-0,30	-0,39
K_2	-0,10	-0,27	-0,37
K_3	-0,10	-0,06	-0,15
K_4	-0,06	-0,18	-0,24
K_5	0,70	0,91	0,58
Значення	0,19	-1,47	-0,48
Ймовірність банкрутства	Ймовірність банкрутства висока $1,81 < Z < 2,675$	Ймовірність банкрутства висока $1,81 < Z < 2,675$	Ймовірність банкрутства висока $1,81 < Z > 2,675$

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

У 2022–2023 роках ПрАТ «Первомайський МКК» перебувало в зоні банкрутства за моделлю Альтмана. Проте у 2024 році підприємство суттєво покращило свої фінансові показники, що означає високу ймовірність неплатоспроможності або фінансової нестабільності. У 2023 році коефіцієнт забезпечення власними коштами підприємства становив найгірше значення (–1,47), що свідчить про пікову загрозу втрати платоспроможності. У 2024 році ситуація дещо покращилася, але Z-показник все ще негативний, а значить — підприємство залишається в зоні ризику.

Для розрахунку ймовірності настання критичної для підприємства ситуації скористаємося чотирифакторною z –моделлю Лиса (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогноз ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК» на основі чотирифакторної z – моделі Ліса в 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
X_1	0,95	0,93	0,92
X_2	-0,10	-0,27	-0,37
X_3	0	0	0
X_4	-0,06	-0,18	-0,24
Значення	0,05	0,03	0,02
Ймовірність банкрутства	Ймовірність банкрутства низька $Z > 0,037$	Ймовірність банкрутства висока $Z < 0,037$	Ймовірність банкрутства висока $Z < 0,037$

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

ПрАТ «Первомайський МКК» має нестабільний та негативний фінансовий стан у 2022–2024 рр. згідно з моделлю Ліса. Ймовірність банкрутства в усі роки є високою.

Проведемо детальний аналіз, на підставі якого можна передбачити безпосереднє виникнення ризику банкрутства на основі чотирифакторної z – моделі Таффлера (табл. 2.10).

Таблиця 3.3

Прогнозування ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК» на основі чотирифакторної z – моделі Таффлера в 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
X_1	-0,04	-0,11	-0,04
X_2	0,95	0,93	0,92
X_3	-0,05	-0,14	-0,05
X_4	-0,68	-0,68	-1,08
Значення	-0,154	-0,073	-0,08
Ймовірність банкрутства	Ймовірність банкрутства висока $Z < 0,3$	Ймовірність банкрутства висока $Z < 0,3$	Ймовірність банкрутства висока $Z < 0,3$

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

ПрАТ «Первомайський МКК» у 2022–2024 рр. демонструє погіршення фінансової стабільності згідно з моделлю Таффлера. Ризик банкрутства по усіх роках є високим. Підприємство неефективно управляє своїми зобов'язаннями та прибутком.

У результаті проведеного аналізу фінансового стану ПрАТ «Первомайський МКК» за допомогою зарубіжних моделей прогнозування ймовірності банкрутства було виявлено певні ознаки фінансової нестабільності підприємства, які можуть свідчити про потенційні ризики втрати платоспроможності у середньостроковій перспективі. Проте, враховуючи обмеження застосування зазначених моделей до українських підприємств через відмінності в економічному середовищі, облікових принципах та структурі фінансової звітності, доцільним є використання адаптованого до вітчизняної практики підходу. З цією метою застосуємо модель прогнозування банкрутства, розроблену українським науковцем О. А. Терещенком, яка базується на розрахунку інтегрального показника Z та дозволяє більш точно оцінити фінансову стабільність ПрАТ «Первомайський МКК» в умовах національної економіки. Формула моделі має наступний вигляд:

$$Z = 0,035 \times K1 + 0,04 \times K2 + 2,7 \times K3 + 0,1 \times K6 + 1,1 \times K7 + 1,2 \times K8 + 0,05 \times K9 - 0,8 \quad (3.1)$$

при, $Z > 0,75$ – стабільний фінансовий стан, банкрутство малоймовірне;

$0,5 < Z \leq 0,75$ – є ризики, але ще немає критичної загрози;

$Z \leq 0,5$ – висока ймовірність банкрутства, кризовий стан [37].

Розрахунки зведемо у (табл. 3.4)

Як бачимо із розрахунків, упродовж 2022–2024 рр. Z -показник ПрАТ «Первомайський МКК» за методикою Терещенка перевищує критичне значення 0,75, що свідчить про низьку ймовірність банкрутства. Це свідчить про фінансову стабільність підприємства у зазначений період.

Таблиця 3.4

Прогнозування ймовірності банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК»
методики Терещенка в 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
K_1	0,08	0,8	0,7
K_2	0,7	0,6	0,6
K_3	-0,07	-0,02	-0,32
K_6	-0,04	-0,1	-0,09
K_7	-0,05	-0,13	-0,07
K_8	-0,05	-0,14	-0,05
K_9	0,8	1,0	0,63
Значення	-1,07	-1,03	-1,73
Ймовірність банкрутства	Висока ймовірність банкрутства $Z \leq 0,5$	Висока ймовірність банкрутства $Z \leq 0,5$	Висока ймовірність банкрутства $Z \leq 0,5$

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Варто зазначити, що для ПрАТ «Первомайський МКК» застосування класичних зарубіжних моделей прогнозування банкрутства (Альтмана, Ліса, Таффлера) демонструє високий ризик фінансової нестабільності через їхню орієнтацію на стандарти західної економіки та звітності, що не повною мірою враховує специфіку вітчизняного ринку, особливості облікової політики та економічної ситуації в Україні. Натомість адаптована модель Терещенка, розроблена з урахуванням національних умов і специфіки українських підприємств, забезпечує більш реалістичну оцінку фінансового стану нашого підприємства, підтверджуючи його стабільність та низьку ймовірність банкрутства у 2022–2024 роках.

Отже, за розрахунками усіх вищезгаданих моделей, діяльність ПрАТ «Первомайський МКК» у 2022-2024 рр. характеризувалася фінансовою нестабільністю та ризиками, що вказує на неефективність управління та зниження платоспроможності підприємства.

Використання комбінації моделей Альтмана, Ліса, Таффлера та Терещенка дозволяє комплексно оцінити ймовірність банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК», враховуючи особливості його економічної діяльності, проблеми із забезпеченням фінансової стійкості, ліквідності та прибутковості. Проте, для виявлення причин високої ймовірності банкрутства необхідно аналізувати значення показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності за методикою, яку було застосовано в аналітичному розділі роботи

Такий комбінований підхід підвищує точність прогнозу та дає змогу сформулювати обґрунтовані рекомендації для покращення фінансового стану підприємства.

3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»

Як показав аналіз фінансового стану підприємства, однією з його найбільших проблем є висока дебіторська заборгованість, її незадовільна динаміка, значна сума сумнівних боргів. Контроль за дебіторською заборгованістю має забезпечувати підтримання її на оптимальному рівні в межах організації, сприяти підвищенню її якості (уникненню безнадійної та сумнівної заборгованості), а також передбачати пошук ефективних способів досягнення збалансованого співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Оскільки дебіторська заборгованість входить до складу активів підприємства, її оптимальний рівень повинен визначатися індивідуально для кожної організації. При цьому головним орієнтиром має слугувати досягнення нормативних значень ключових показників фінансового стану — таких як ліквідність, платоспроможність і фінансова стійкість.

Основою для визначення допустимого рівня дебіторської заборгованості є нормативні значення показників ліквідності — зокрема, поточної, термінової та абсолютної, — а також показники, що характеризують структуру джерел фінансування: коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт фінансової незалежності.

Отже, удосконалення системи контролю за дебіторською заборгованістю ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» повинно базуватися на поетапному впровадженні наступних заходів:

- систематичний аналіз і моніторинг стану дебіторської заборгованості та її впливу на показники фінансової стійкості підприємства;
- визначення оптимального рівня дебіторської заборгованості відповідно до нормативних і рекомендованих значень показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості;
- порівняння фактичних і запланованих обсягів дебіторської заборгованості, її частки у структурі активів (зокрема оборотних), аналіз її складу, якості та співвідношення з кредиторською заборгованістю;
- виявлення причин, що призводять до негативних відхилень фактичних показників від планових значень;
- вибір ефективних напрямів удосконалення та формування комплексу заходів, спрямованих на підвищення якості, покращення структури та зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Найважливішим етапом удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю є впровадження завершального етапу — розробки та реалізації заходів щодо її оптимізації. Це обумовлено тим, що в більшості підприємств контроль за дебіторською заборгованістю обмежується лише аналізом її стану. Натомість практична реалізація системних заходів щодо зменшення обсягів і поліпшення якості заборгованості часто зводиться до періодичних нагадувань боржникам про необхідність погашення прострочених або неповних платежів [47, 48].

Ефективне управління дебіторською заборгованістю можливе лише за умови, якщо політика контролю та регулювання цієї складової буде формуватися на випередження – до досягнення критичних значень, а не як реакція на вже наявні фінансові ризики.

До ключових етапів удосконалення системи контролю за дебіторською заборгованістю належать ті аспекти, що пов'язані з формуванням політики кредитування споживачів продукції. Організація має чітко визначити підхід до цього процесу, що включає такі основні кроки:

- вибір типу кредитної політики — консервативної (з мінімальними ризиками) або агресивної (з більшими обсягами продажів у кредит, але підвищеними ризиками);
- розробка стандартів і умов кредитування: встановлення максимально допустимого терміну надання відстрочки платежу, визначення критеріїв оцінки кредитоспроможності покупців (тобто показників, за якими постачальник аналізує фінансову стійкість і здатність клієнта розраховуватись за зобов'язаннями), створення механізмів збору платежів, системи страхування від ризиків неповернення (зокрема, формування резервів за сумнівними боргами), а також розробка правил надання знижок і авансування;
- встановлення ефективних бізнес-відносин із клієнтами: включаючи ретельний відбір контрагентів, відмову від співпраці з покупцями, які мають значні суми простроченої заборгованості, без попередньої 100% передоплати;
- розробка індивідуальних умов кредитування, що враховують специфіку клієнта, та впровадження ефективного механізму виставлення претензій, включно із використанням юридичних засобів стягнення боргів.

Такі напрями вдосконалення системи контролю за дебіторською заборгованістю є актуальними для більшості українських підприємств, зокрема й для ПрАТ «Первомайський МКК».

Сьогодні на підприємстві дебіторська заборгованість не аналізується за ключовими контрагентами. Також не проводиться оцінка рівня безнадійної

заборгованості, через що втрачається можливість вчасно реагувати на ризики неповернення коштів. Найсуттєвішою проблемою є відсутність зв'язку між показниками дебіторської заборгованості та головними фінансовими індикаторами, такими як ліквідність балансу та платоспроможність підприємства.

У ПрАТ «Первомайський МКК» немає цілеспрямованої політики щодо формування дебіторської заборгованості і її підтримання на економічно обґрунтованому та оптимальному рівні. Ці недоліки в системі контролю спричинили низку негативних наслідків, які впливають на загальну фінансову стабільність підприємства. Впровадження ефективного контролю та оптимізація структури дебіторської заборгованості дозволить ПрАТ «Первомайський МКК» значно покращити свій фінансовий стан, зміцнити платоспроможність і ефективніше використовувати оборотний капітал.

До напрямів удосконалення управління дебіторською заборгованістю в ПрАТ «Первомайський МКК» можна віднести наступні:

- необхідним є перехід від агресивної до консервативної моделі кредитної політики. Раніше реалізація агресивної стратегії дозволяла збільшувати обсяги реалізації продукції та відповідно виручку, що забезпечувало тимчасове зростання прибутку. Проте така політика супроводжувалася істотним зростанням дебіторської заборгованості, зниженням її якості та погіршенням загального стану, що у свою чергу призвело до підвищеної фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, зокрема у вигляді кредиторської заборгованості. Це становить загрозу для ліквідності підприємства. Запровадження консервативної кредитної політики сприятиме зменшенню кредитного ризику, зниженню обсягів дебіторської заборгованості, підвищенню її якості та поліпшенню загального фінансового стану підприємства шляхом скорочення частки сумнівної, простроченої та безнадійної заборгованості.;

- необхідно встановити чіткі оціночні критерії ефективності формування дебіторської заборгованості та посилити контроль за структурою балансу і платоспроможністю підприємства. Важливим кроком є прогнозування допустимих обсягів дебіторської заборгованості на майбутні періоди, що дозволить утримувати показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності в межах нормативних значень;

- слід прагнути досягнення запланованих обсягів дебіторської заборгованості, забезпечуючи їх відповідність економічно обґрунтованим критеріям;

- для підтримки дебіторської заборгованості в межах допустимих рівнів необхідно запобігати виникненню безнадійних боргів. З цією метою варто вести реєстр дебіторів, на яких припадає основна частка сумнівної, простроченої та безнадійної заборгованості, аналізувати причини її виникнення, а також впровадити систему заходів з примусового стягнення заборгованості, включаючи звернення до судових органів.

Застосування рекомендованих напрямів удосконалення системи контролю за дебіторською заборгованістю дозволяє ефективно впливати на фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість може розглядатися як потенційне джерело покриття зобов'язань перед кредиторами ПрАТ «Первомайський МКК». Однак практика показує, що надмірне вилучення коштів з обороту внаслідок затримок розрахунків із покупцями та замовниками створює дефіцит грошових ресурсів. Це, у свою чергу, спричиняє зростання кредиторської заборгованості, нарахування пені до бюджетних і позабюджетних фондів, виникнення заборгованості із виплат персоналу тощо.

Подібна ситуація може призвести до фінансових втрат у вигляді штрафних санкцій, пені та неустойок, а також до порушення договірних зобов'язань. Несвоєчасна оплата постачальникам знижує ділову репутацію

підприємства, що зрештою може спричинити погіршення платоспроможності, зниження ліквідності та втрату позицій на ринку.

Динаміка і склад дебіторської заборгованості в ПрАТ «Первомайський МКК» свідчить про те, що у підприємства відсутня довгострокова дебіторська заборгованість, це є позитивним моментом. У зв'язку із цим підприємство може розраховувати на поповнення своїх оборотних активів протягом року. Важливим є недопущення подальшого зростання частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів ПрАТ «Первомайський МКК», оскільки це може спровокувати погіршення фінансових показників, уповільнення оборотності ресурсів, скорочення можливості оплати власних зобов'язань перед кредиторами.

Першочергові заходи для оптимізації дебіторської заборгованості ПрАТ «Первомайський МКК» представлені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Пропоновані заходи щодо оптимізації дебіторської заборгованості
в ПрАТ «Первомайський МКК»

Найменування заходу	Зміст
Лімітування дебіторської заборгованості та встановлення відповідальних осіб за аналізом і контролем дебіторської заборгованості	Для скорочення підприємницьких ризиків і негативного впливу зростання дебіторської заборгованості на фінансовий стан компанії пропонується встановити ліміти за її розмірами. Для своєчасного виявлення сумнівної дебіторської заборгованості необхідне встановлення відповідальних осіб за аналізом і контролем даної заборгованості
Укладення договору з факторинговою організацією	Для зниження дебіторської заборгованості рекомендується укласти договір з факторинговою організацією

.Джерело: складено автором

Перший захід щодо вдосконалення управління дебіторською заборгованістю полягає у встановленні ліміту на її розмір.

Для своєчасного виявлення сумнівної дебіторської заборгованості необхідне встановлення відповідальних осіб. В результаті реалізації першого заходу планується скоротити 20% дебіторської заборгованості.

Другий захід спрямований на фінансування дебіторської заборгованості. У сучасних умовах одним з найбільш актуальних способів фінансування дебіторської заборгованості є факторинг.

В результаті другого заходу – укладення договору з факторинговою організацією, планується скоротити дебіторську заборгованість на 30%. Отримані кошти спрямувати на покриття частини кредиторської заборгованості.

Розрахуємо економічний ефект від запропонованих заходів в ПрАТ «Первомайський МКК» маслозавод» в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Економічний ефект від запропонованих заходів по оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованостей у ПрАТ «Первомайський МКК»

Показники	2024	Прогнозний	Відхилення	
			+ / —	%
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	571509	571509	—	—
Собівартість, тис. грн.	544320	544320	-	-
Запаси, тис. грн.	102570	100518	-2051,4	-2,0
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	770536	539376	-231160	-30,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об.	0,74	1,05	+0,31	41,8
Період обороту дебіторської заборгованості, дн.	486	342	-144	-29,6

Джерело: складено автором

Проведені розрахунки показують, що запропоновані заходи дозволять скоротити дебіторську заборгованість на 231160 тис. грн. відповідно, прискорити її оборотність і скоротити період обороту.

Окрім вищезгаданих рекомендацій, слід детальніше звернути увагу на не менш важливий аспект, такий як управління ризиками. Адже, фактично, це процес ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових, виробничих і ринкових

ризиків, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства. Важливо, щоб підприємство не лише виявляло потенційні загрози, але й розробляло ефективні стратегії для їх усунення чи пом'якшення.

Розберемо те, як це може працювати на ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат». Ідентифікація ризиків: стартовим кроком є виявлення всіх можливих ризиків: фінансові ризики (зміна валютного курсу, відсоткові ставки, кредитний ризик), ринкові ризики (зміни в попиті на продукцію, коливання цін на сировину), операційні ризики (поломки обладнання, перебої в постачанні сировини), правові та регуляторні ризики (зміни в законодавстві, нові податкові вимоги).

Після ідентифікації необхідно оцінити ймовірність кожного ризику та його можливі наслідки для підприємства. Це допоможе визначити, які з них найбільш критичні та потребують негайного вирішення.

Не менш значущим є мінімізація ризиків. Для цього слід розробити окрему стратегію. До прикладу, хеджування валютних і процентних ризиків (страхування від коливань валютних курсів чи відсоткових ставок), підписання довгострокових контрактів на постачання сировини, щоб уникнути раптових підвищень цін. Не слід забувати про додаткові варіанти у вигляді розробки так званих «аварійних планів» для можливих виробничих збоїв чи природних катастроф.

Невід'ємною частиною управління ризиками на підприємстві має стати моніторинг і коригування результатів. Оскільки ситуація на ринку та у компанії може змінюватися, важливо регулярно переглядати стратегії управління ризиками та коригувати їх в залежності від нових обставин.

Необхідно забезпечити фінансову прозорість та сучасну систему планування на ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат». В цьому контексті робота фінансової служби підприємства має включати:

- 1) Регулярне надання звітності: підприємство повинно забезпечувати своєчасне оприлюднення фінансової звітності (бухгалтерський баланс, звіт

про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів) відповідно до вимог законодавства. Це дозволить інвесторам та кредиторам приймати обґрунтовані рішення щодо фінансування підприємства.

2) Прогнозування фінансових результатів: для збереження здорового фінансового стану необхідно розробити детальний фінансовий план на кілька років вперед. У плані повинні бути враховані: прогноз доходів і витрат, обсягів виробництва та продажу, оцінка потреби в інвестиціях і капітальних витратах.

3) Покращення комунікації з інвесторами та кредиторами: підприємство повинно регулярно інформувати своїх партнерів про результати своєї діяльності та зміни в бізнес-планах. Це може включати: публікацію річних звітів, завчасну підготовку прес-релізів про важливі зміни в компанії, організацію інвесторських конференцій, загальних щомісячних зборів чи телефонних конференцій для відповіді на питання.

4) Прозорість у витратах і доходах: вкрай важливо вести чіткий облік витрат на всі основні аспекти діяльності (сировина, зарплата, енергоресурси тощо), а також пояснювати зміни у фінансових результатах. Це допоможе знизити підозри щодо неефективності управління та підвищити репутацію компанії.

Для покращення фінансового стану підприємства рекомендується поставити як стратегічну задачу забезпечення інвестиції в модернізацію виробництва та оновлення технологій. Інвестиції в нові технологічні лінії допоможуть підприємству знизити витрати, підвищити якість готової продукції та істотно збільшити обсяги виробництва, що сприятиме покращенню фінансового стану підприємства.

Рекомендується зробити наголос на запровадженні енергозберігаючих, енергоефективних технологій, бо це дозволить знизити загальні витрати на енергоресурси, що є значною конкурентною перевагою для молокопереробних підприємств. Модернізація основних засобів підприємства сприятиме

зростанню продуктивності праці, зменшенню матеріаломісткості виробництва та економії на капітальних і поточних ремонтах.

Оновлення потребують також складські та логістичні системи. Це сприятиме мінімізації витрат на зберігання сировини і готової продукції, а також допоможе оптимізувати постачання.

Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить запобігти банкрутству підприємства, покращити загальний фінансовий стан, задовольнити вимоги споживачів продукції, підвищити конкурентоспроможність та розширити ринки збуту.

3.3 Формування основ системи запобігання банкрутству підприємства

У межах системи запобігання банкрутству має бути реалізовано комплекс заходів, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства, підвищення його адаптивності до несприятливих умов та зміцнення фінансової стійкості. Основна мета цієї підсистеми — створення умов для стабільної роботи суб'єкта господарювання, попередження критичних ситуацій у його діяльності та мінімізація ризиків настання фінансової неспроможності.

Зі свого боку, підсистема антикризового управління банкрутством передбачає реалізацію широкого спектра дій, орієнтованих на недопущення ліквідації підприємства. Вона активізує наявні ресурси й інструменти підприємства, забезпечуючи комплексний підхід до подолання кризи через фінансові, економічні, технічні, організаційні та соціальні механізми. Такі заходи мають на меті відновлення рентабельності та забезпечення сталого розвитку й конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Таким чином, система антикризового управління ПрАТ «Первомайський МКК» має включати як запобіжні, так і відновлювальні елементи, які разом формують основу економічного захисту підприємства від загрози банкрутства. Стратегії антикризового управління для ПрАТ «Первомайський МКК» показано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Стратегії антикризового управління

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

Ефективне запобігання банкрутству підприємства вимагає чітко сформованої стратегії, що поєднує управлінські, кадрові, маркетингові та технічні підходи. Стратегічна програма механізму протидії фінансовій нестабільності повинна охоплювати комплекс напрямів, які забезпечують стійкість і адаптивність підприємства до мінливих умов ринку.

Управлінський напрям передбачає створення оптимальної організаційної структури, яка відповідає цілям діяльності підприємства та враховує вплив внутрішнього і зовнішнього середовища. Ключовими вимогами до системи управління мають стати:

- наявність дієвого контролю за реалізацією управлінських рішень;
- делегування повноважень із забезпеченням персональної відповідальності фахівців;
- відповідність кваліфікації управлінського персоналу специфіці виконуваної роботи.

Кадровий аспект системи протидії банкрутству базується на якісному підборі працівників та впровадженні прогресивної мотиваційної політики. Зокрема, доцільно впровадити:

- об'єктивні критерії відбору персоналу, включно з тестуванням професійних та морально-психологічних якостей;
- оплату праці, диференційовану залежно від результатів та складності виконуваних завдань;
- преміювання за ініціативність та залучення нових клієнтів;
- покращення умов праці (вентиляція, опалення, спецодяг тощо).

Маркетингова складова є необхідною умовою для підвищення конкурентоздатності підприємства. Рекомендується залучити кваліфікованого маркетолога або делегування відповідних функцій підготовленому працівнику; проводити моніторинг асортименту товарів та дій конкурентів; прогнозувати зміни ринкової кон'юнктури; розвивати системи лояльності для постійних клієнтів; створювати позитивний імідж та використовувати сучасні рекламні інструменти.

Таким чином, впровадження організаційно-економічного механізму запобігання банкрутству дозволить підприємству не лише зберегти стабільність

у короткостроковій перспективі, але й закласти фундамент для довгострокового розвитку, посилення позицій на ринку та підвищення конкурентоспроможності.

Щоб підприємство могло своєчасно виявити фінансові проблеми та не допустити банкрутства, потрібно не просто аналізувати окремі показники, а підходити до цього комплексно. Лише поєднання різних методів оцінки дає змогу побачити реальний стан справ і прийняти правильні управлінські рішення.

Оцінку змін фінансового стану підприємства та моделювання ймовірності його банкрутства доцільно проводити щоквартально. Це дозволяє вчасно помітити погіршення та вжити заходів.

Йдеться про корегування фінансової та інвестиційної політики, зниження витрат, перегляд джерел фінансування й структури капіталу, або запровадження програми досудової санації, яка може включати заходи з реструктуризації активів, трансформації боргу у власність і реорганізації підприємства. Процес оцінки фінансового стану ПрАТ «Первомайський МКК» за допомогою абсолютних і часткових показників та моделювання ймовірності його банкрутства має проводитись з використанням відповідного програмного забезпечення.

Комплексний підхід до управління ризиками банкрутства передбачає інтеграцію різних підсистем — від ранньої діагностики проблем до конкретних заходів щодо їх подолання.

Для цього необхідно чітко визначити відповідальних осіб, застосовувати економічно обґрунтовані методики оцінювання та впроваджувати контрзаходи, спрямовані на стабілізацію фінансового стану підприємства. На рис. 3.2. наведено ключові компоненти системи управління ризиками банкрутства, розподіл функцій управління між функціональними підрозділами підприємства, основні напрямки протидії кризі та сучасні методи її попередження.

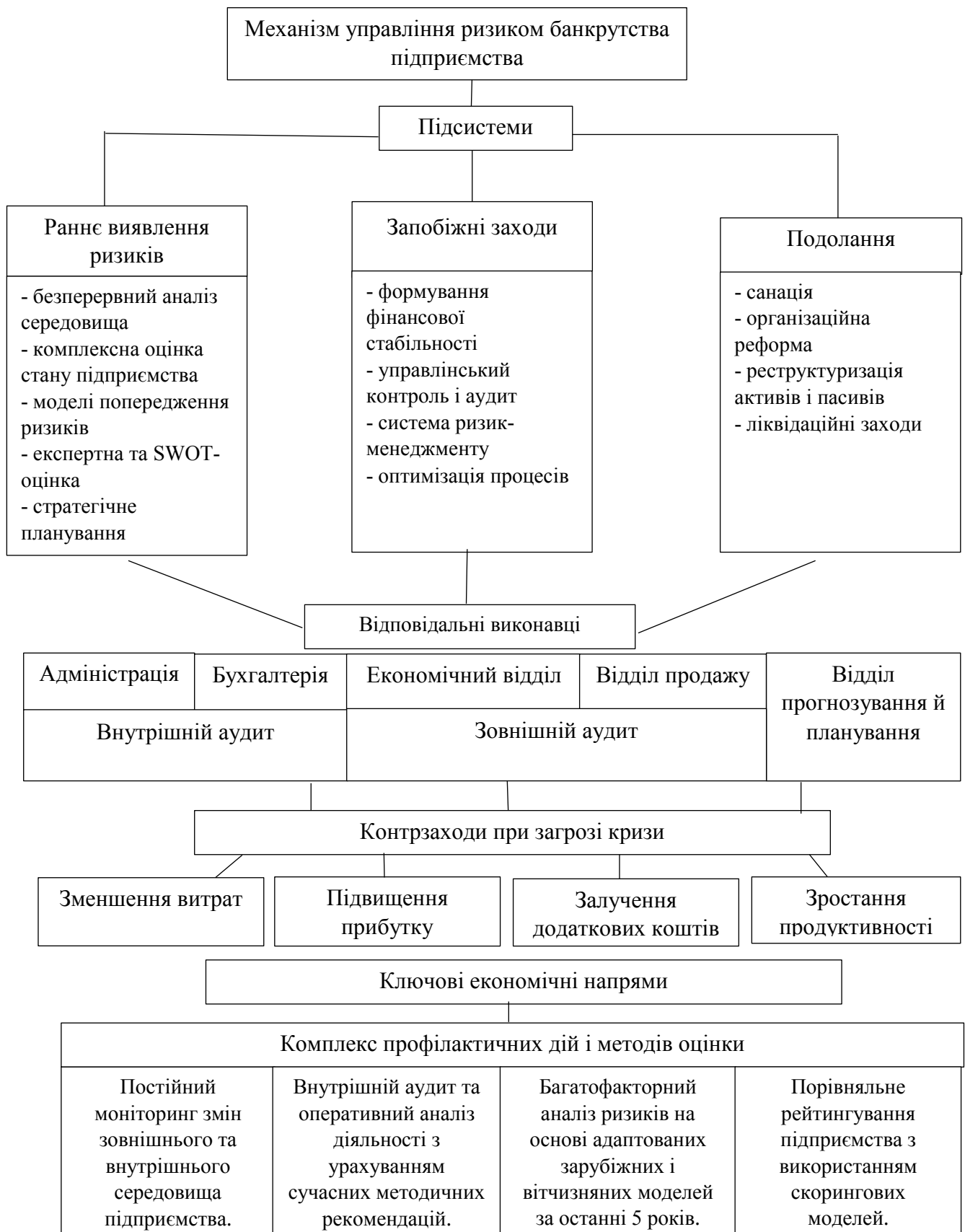

Рис. 3.2. Механізм управління ризиком банкрутства підприємства

Джерело: складено автором за матеріалами підприємства

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження теоретичних та практичних питань оцінки та прогнозування банкрутства підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Основними причинами банкрутства можуть бути як зовнішні чинники (економічна нестабільність, політичні ризики, конкуренція), так і внутрішні (неефективне управління, перевищення витрат, зниження попиту, незадовільна структура капіталу).

2. У теоретичному аспекті розрізняють модельні та немодельні підходи до оцінки ймовірності банкрутства. До модельних належать дискримінантні моделі (Альтмана, Спрінгейта, Ліса тощо), логістична регресія, нейронні мережі та інші математико-статистичні методи. Найбільш поширеними інструментами прогнозування банкрутства є скорингові моделі, які дозволяють об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства на основі ключових показників. При цьому важливу роль відіграє правильний вибір системи коефіцієнтів, адаптованих до галузевих особливостей і національного контексту.

3. Прогнозування ймовірності банкрутства дозволяє вчасно виявити загрозу фінансової неспроможності, мінімізувати ризики для зацікавлених сторін та приймати превентивні управлінські рішення з метою стабілізації фінансового стану підприємства.

4. Проведений аналіз фінансової звітності дозволив виявити ключові структурні зміни в активах, капіталі та зобов'язаннях підприємства, що впливають на його фінансову стійкість. Коефіцієнтний аналіз засвідчив, що ключові показники не відповідають нормативним значенням, за деякими з них спостерегається негативна динаміка, що свідчить про наявність фінансових ризиків і ознак кризового стану підприємства.

5. За результатами аналізу можна стверджувати, що підприємство має незадовільний фінансовий, що несе істотну загрозу банкрутства. Головною причиною такого становища є тривала збитковість підприємства.

6. Дослідження підтвердило важливість своєчасного моніторингу фінансових показників та необхідність впровадження заходів щодо зміцнення платоспроможності та підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

7. Оцінка ймовірності банкрутства демонструє високий ризик банкрутства за моделями Альтмана, Ліса, Таффлера й Терещенка. Підприємство неефективно управляє своїми зобов'язаннями та прибутком. Відтак, діяльність ПрАТ «Первомайський МКК» у 2022-2024 рр. була достатньо неефективною та демонструвала падіння доходів, збитковість та фінансову неспроможність.

8. Використання комбінації моделей Альтмана, Ліса, Таффлера та Терещенка дозволяє комплексно оцінити ймовірність банкрутства ПрАТ «Первомайський МКК». Проте, для виявлення причин високої ймовірності банкрутства необхідно аналізувати значення показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності за методикою, яку було застосовано в аналітичному розділі роботи. Такий комбінований підхід підвищує точність прогнозу та дає змогу сформулювати обґрунтовані рекомендації для покращення фінансового стану підприємства.

9. На базі отриманих результатів аналізу були запропоновані заходи по оптимізації дебіторської заборгованості, які включають зокрема лімітування дебіторської заборгованості та встановлення відповідальних осіб за аналізом та контролем дебіторської та кредиторської заборгованості; укладання договору із факторинговою компанією. Запропоновані заходи дозволять скоротити дебіторську заборгованість на 231160 тис. грн. відповідно, прискорити її оборотність і скоротити період обороту.

10. Завдання запобігання банкрутству підприємства вимагає чітко сформованої стратегії, що поєднує управлінські, кадрові, маркетингові та технічні підходи. Стратегічна програма механізму протидії фінансовій нестабільності повинна охоплювати комплекс напрямів, які забезпечують стійкість і адаптивність підприємства до мінливих умов ринку.

11. Комплексний підхід до управління ризиками банкрутства передбачає інтеграцію різних підсистем — від ранньої діагностики проблем до конкретних заходів щодо їх подолання. Для цього необхідно чітко визначити відповідальних осіб, застосовувати економічно обґрунтовані методики оцінювання та впроваджувати контрзаходи, спрямовані на стабілізацію фінансового стану підприємства. Таким чином, впровадження організаційно-економічного механізму запобігання банкрутству дозволить підприємству не лише зберегти стабільність у короткостроковій перспективі, але й закласти фундамент для довгострокового розвитку, посилення позицій на ринку та підвищення конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідюк П.І., Вертелецький В.В., Жирова А.О. Аналіз ризику банкрутства підприємств з використанням чітких та нечітких моделей. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2019. № 12. С. 477-490
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2016. 504 с.
3. Liu J., Wang S., Xu Y., Cheng L. *Digital Economy Development and Corporate Bankruptcy Risk: Based on the Perspective of Institutional Isomorphism*. *Emerging Markets Finance and Trade*, 2024. Vol. 60, No. 4, pp. 793–807.
4. Dec P. *Bankruptcies in the Context of Sustainable Development*. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 2021. Vol. 62, No. 5, pp. 15–24.
5. Altman E.I., Hotchkiss E., Wang W. *Corporate Financial Distress, Restructuring, and Bankruptcy: Analyze Leveraged Finance, Distressed Debt, and Bankruptcy*. Hoboken: John Wiley & Sons, 2019. 624 p.
6. Даниленко В.А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України / А.В. Даниленко // Збірник наукових праць «Науковий вісник Академії муніципального управління», серія «ЕКОНОМІКА» URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09dvaeou.pdf (дата звернення 05.11.2023)
7. Дехтяр Н.А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання: монографія. Київ: Ліра-К, 2018. 182 с.
8. Жучкова Г.А. Результативність діяльності підприємства: науково-методичні аспекти визначення URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2517> (дата звернення 05.11.2023)

9. Євченко Т. Методологічні аспекти прогнозування імовірності банкрутства банківських установ URL: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/pdf> (дата звернення 05.11.2023)
10. Косянчук Т.Ф., Любченко Н.Л. Комплексне оцінювання економічної стабільності промислових підприємств: монографія. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2017. 218 с.
11. Костіна О.М., Майборода О.Є. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2019. № 4. С. 91-97.
12. Романяк Г.М. Сутність антикризового управління підприємством в умовах нестабільного ринкового середовища. Наукові записки. 2016. №1. С. 235-239.
13. Bertomeu, J. 2020. Machine learning improves accounting: discussion, implementation and research opportunities. *Review of Accounting Studies*. 25(3):1135–1155.
14. Куцик В.І., Борисенко Н.В. Суть і аналіз фінансово-економічного стану підприємства в сучасних умовах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2018. Вип. 19.13. С. 274-278
15. Cornerstone Research. (2024). *Trends in large corporate bankruptcy and financial distress: Midyear 2024 update*. <https://www.cornerstone.com/wp-content/uploads/2024/10/Trends-in-Large-Corporate-Bankruptcy-and-Financial-Distress-Midyear-2024-Update.pdf>
16. “Consumer Lender Curo Files for Bankruptcy to Cut \$1 Bln in Debt,” Reuters, March 25, 2024, <https://www.reuters.com/legal/litigation/consumer-lender-curo-files-bankruptcy-cut-1-bln-debt-2024-03-25/>
17. Leveraged loans are non-investment-grade, highly illiquid, secured loans. See Michael Gatto, *The Credit Investors Handbook* (John Wiley & Sons., 2024), p. 8.

18. Коваленко В.В. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія/ В.В. Коваленко, М.В. Суганяка, В.І. Фучеджи. – Одеса:, 2017. – 381 с.
19. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. 3-тє вид., без змін. Київ: КНЕУ, 2016. 268 с.
20. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ: КНТЕУ, 2017. 824 с.
21. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2019, № 20–21, № 22, № 23. Дата оновлення: 04.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
22. Кодекс України з процедур банкрутства (КУПБ): Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2019, № 20–21, № 22, № 23. Дата оновлення: 04.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
23. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 40–44. Дата оновлення: 01.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
24. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України, 1999, № 40, ст. 365. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
25. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2018, № 7, ст. 53. Дата оновлення: 01.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

26. Методичні рекомендації з аналізу фінансового стану підприємств: Наказ Міністерства економіки України, Фонду державного майна України від 19.06.2001 № 119/1436. Офіційний вісник України, 2001, № 25, ст. 1124. Дата оновлення: 10.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-01#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

27. Закон України «Про виконавче провадження»: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2016, № 33-34, ст. 574. Дата оновлення: 01.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

28. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України, 2011, № 13, ст. 81. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

29. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 5, ст. 30. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

30. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 32, ст. 263. Дата оновлення: 01.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

31. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Дата оновлення 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 12.05.2025).

32. Чібісова І.В. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2017. № 22. Ч. 2. С. 389-394

33. Офіційний сайт ПрАТ «Первомайський МКК». URL: <https://pmkk.com.ua>
34. Повстенюк Н.Г. Методи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах. Економіка і регіон. 2020. №1(50). с. 25-31
35. Єпіфанова І.Ю., Оранська Н.О. Сутність антикризового управління підприємства. Економіка та суспільство. 2016. №2. С. 265-269
36. Вартанов А. Соколовська З., Сокиринська І. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. Фінанси України. 2018. № 1. С. 88-95
37. Іващенко А. І. Дискримінантна модель терещенка в оцінці ймовірності банкрутства суб'єктів МСБ у країнах ЄС. Забезпечення транспарентності (прозорості) процедур банкрутства в Україні : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Київ, 26 трав. 2021 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2021. С. 37–40. URL : <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/38002>
38. Altman E.I. *Fifty Years of Z-Scores to Predict the Probability of Corporate Bankruptcy*. New York: SSRN, 2020. 23 p.
39. Altman E.I., Hotchkiss E., Wang W. *A Fifty-Year Retrospective on Credit Risk Models, the Altman Z-Score Family of Models and Their Applications*. New York: SSRN, 2021. 31 p.
40. Albulescu R.M., Tiwari R.A. *A Comprehensive Review of the Altman Z-Score Model Across Industries*. Bucharest: SSRN, 2024. 37 p.
41. Akyüz A., Baykut A. *A Revision of Altman Z-Score Model and a Comparative Analysis of Different Models*. New York: AIMS Press, 2021. 19 p.
42. Lum J., Miskovic M., Henry S. *Refining Understanding of Corporate Failure Through a Topological Data Analysis Mapping of Altman's Z-Score Model*. San Francisco: arXiv, 2020. 15 p.
43. Politecnico di Torino. *Altman's Z-Score Indicators: Master's Thesis*. Torino: Politecnico di Torino, 2022. 105 p.

44. Joko M., Fitriawati D. *Analysis of Financial Distress Using the Altman Z-Score and Taffler Methods in Cement Subsector Manufacturing Companies Listed on the Indonesia Stock Exchange for the Period 2018–2021*. Jakarta: ResearchGate, 2023. 16 p.
45. Setiawan I., Purnamasari P., Sudiarto A. *Comparison of Financial Distress Prediction Models: Altman, Taffler and Others in Manufacturing Companies*. Yogyakarta: UNY Journal, 2021. 25 p.
46. Thompson M., Davies R. *Evaluating the Failure of British Home Stores: A Case Study Using Taffler's Z-Score and SWOT Analysis*. Dundee: Abertay University, 2020. 19 p
47. Біломістна І.І., Біломістний О.М., Крамська М.С. Антикризове фінансове управління підприємством в сучасних умовах господарювання. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Вип. 1. С. 90-96
48. Кальченко М.М. Резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. *Таврійський науковий вісник*. 2019. № 93. С. 302-314

Додаток А

Баланс ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»

Актив	Код рядка	На кінець 2022	На кінець 2023	На кінець 2024
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	35	3	21
первісна вартість	1001	245	283	333
накопичена амортизація	1002	210	280	312
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11370	8 904	8 877
Основні засоби	1010	58953	67 142	64597
первісна вартість	1011	193190	206 841	208 864.
знос	1012	134237	139 699	144 267
Довгострокові біологічні активи	1020			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030			
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I.	1095	70358	76049	73 495
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	220236	230 393	102570
виробничі запаси	1101	102416	76 563	41 887
незавешене виробництво	1102	9406	37 667	1 409
готова продукція	1103	28061	51 561	6 978
товари	1104	80353	64 602	52 296
Поточні біологічні активи	1110			
Векселі одержані	1120	116	116	116
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи,	1125	645206	443140	475 976
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	291629	183 427	148 760.
за виданими авансами	1135	23455	27 925	19 355
у тому числі з податку на прибуток	1136	1420	1 420	1 420
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	150789	155 262	125 025
Поточні фінансові інвестиції	1160			
Гроші та їх еквіваленти	1165	50337	10 902	2784
Готівка	1166	36	3	1
Рахунки в банках	1167	50301	10 899	2 783
Витрати майбутніх періодів	1170			
Інші оборотні активи	1190	1172	1 080	31 003
Усього за розділом II.	1195	1382940	1 052 245	905 589
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття				
Баланс	1300	1453298	1 128 294,0	979 084

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На кінець 2022	На кінець 2023	На кінець 2024
1	2			
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	45910	45 910	45 910
Додатковий капітал	1410			
Резервний капітал	1415	2032	2 032	2 032
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	1420	(160536)	(310 882)	(364260)
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Усього за розділом I.	1495	(112 594)	(262 940)	(316318)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595			
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	58402	58 402	58 402
Векселі видані	1605	11869	11 869	11 869
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610			
товари, роботи, послуги	1615	1268018	1 122 923	800 806
	1620			
розрахунками з бюджетом		531	358	1 123
у тому числі з податку на прибуток	1621			
розрахунками зі страхування	1625	627	395	479
розрахунками з оплати праці	1630	2214	1 297	3 643
за одержаними авансами	1635	3743	2 491	192 594
Поточні забезпечення	1660	1727	1 660	6 115
Доходи майбутніх періодів	1665			
Інші поточні зобов'язання	1690	218761	191 839	220 371
Усього за розділом III.	1695	1 565 892	1 391 234	1295402
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700			1 295 402
Баланс	1900	1 453 298	1 128 294	979 084

Додаток Б

Звіт про фінансові результати ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»

Стаття	Код			
	рядка	2022	2023	2024
1	2	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1035099	1 033 938	571 509
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	- 1086688	- 1 099 769	544 320
Валовий: прибуток		0		27 189
збиток	2095	-51589	-65 831	
Інші операційні доходи	2120	159882	67 754	117 103
Адміністративні витрати	2130	-14461	-14 488	-20 840
Витрати на збут	2150	-91318	-83 302	-119 879
Інші операційні витрати	2180	-70478	-54 249	-56 129
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190			
збиток	2195	-67964	-150 116	-52 556
Дохід від участі в капіталі	2200			
Інші фінансові доходи	2220			
Інші доходи	2240			
Фінансові витрати	2250	0	0	
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	
Інші витрати	2270	-14 354	-8 006	
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290			
збиток	2295	-82 318	-158 122	-822
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		-741	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305			
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350			
збиток	2355	-82 318	-158 863	-53 378